

1914

Izhaja dvakrat na mesec.

2

SVETOVNA **VOJSKA**

AVSTRIJA • RUSIJA

VSEBINA: Rusija po sarajevskem zločinu. — Kako je pisalo rusko časopisje. — Ruska vlada se posvetuje. — Smrt poslanika Hartwiga in Rusija. — V pomirjenje. — Tajnostno vedenje Rusije. — Francoski predsednik Poincaré v Peterburgu. Francozi o moči ruske armade. — Rusija varuh Srbije. — Varuhi Srbije se množe. — Rusija po izročitvi avstro-ogrske note Srbiji. — Rusija in Slovenci. — Duh ruske države. — Rusija in Slovani. — Nekronani car Rusije. — Ruski bojni načrt. — Angleška sodba o ruski armadi. — Rusija in njene vojske. — Veliki knez Nikolaj Nikolajevič. — Prvi boji. — Na poti v boj. — Boj mladih strelcev v Galiciji. — Nadaljnji začetni boji. — Kozaki. — Huzarjevo poročilo o bojih s kozaki. — Prodiranje naših čet v Rusko Poljsko. — Prvi veliki boji. — Pregled teh bojev. — Zmagovalec pri Krasniku. — Zmagovalec pri Zamoscju. — Slika gališko-poljskega bojišča. — Podrobnosti o velikih bojih. — Črtice.

Urejuje Iv. Podlesnik • Založila Katoliška Bukvarna

Cena 60 v., četrletna naročnina (6 sešitkov) 3 krone

Rusija po sarajevskem zločinu.

Pozornost cele Evrope se je obrnila v Peterburg, ko se je zvedelo, da bo Avstrija zahtevala v Belgradu zadoščenja za sarajevski zločin. Vse je poslušalo, kaj poreče matuška Rusija. Saj je tudi vse vedelo, da bo od postopanja Rusije odvisen odgovor Srbije na avstrijsko noto.

Nekaj časa je res kazalo, da bo vplivala Rusija na Srbijo pomirjevalno, da s tem prepreči svetovni konflikt. Kmalu pa se je pokazalo, da je bilo vse postopanje Rusije samo hinavščina, uprizorjena, da z zavlačevanjem dobi časa za hitro mobilizacijo. Da, pokazalo se je, da je tudi Rusija smatrala umor v Sarajevu za signal Evrope, da se prične svetovni krvavi ples! Medtem ko je Avstrija pripravljala znane zahteve na Srbijo, je Rusija že skrivoma mobilizirala, za kar so se vršile priprave že mesec prej.

»Slovenec« je priobčil dne 29. julija pismo svojega dopisnika iz Peterburga, iz katerega je razvidno, kakšno je bilo stanje v Rusiji po sarajevskem umoru.

Pismo, ki je datirano z dne 24. julija 1914, se glasi:

Naše glavno mesto preživlja sedaj dneve, kakršnih še ni videlo od viharnege 1905./1906. leta. Carja Nikolaja je silno zadelo poročilo o groznem sarajevskem dvojnem umoru dne 28. junija. Ko je dobil to vest, je car takoj odpovedal vse avdijence ter se tudi družinskega kosila ni udeležil. Izostala je tudi Sasonova avdijenca, ki se je vršila šele naslednji dan. Na slovanskem banketu, ki se je vršil pred tednom dni, je vladala velika pobitost. Kdor je mislil, da bo Poincaréjev obisk dvignil razpoloženje v Peterburgu, se je hudo zmotil. Oficielna Rusija je pač vriskala veselja nad tem obiskom, toda prebivalstvo je ostalo hladno. Instinktivno se čuti, da ni več Francija, ki daje, marveč Rusija.

Avstro-ogrška nota srbski vladi je v Rusiji splošno napravila globok vtis. Sodili so, da bo Srbija odgovor odklonila, a za kak nastop Rusije ne vidi nihče nobenega povoda. Le v slučaju, da bi Avstro-Ogrska nameravala od Srbije odtrgati kak kos zemlje, bi se podvzel nastop v prilog Srbije. Po tem soditi, se torej korak Avstro-Ogrske odobruje. Vendar pa v tem oziru menda niti v vladnih krogih ne vlada edinost. Včeraj je par sto mladih ljudi poizkusilo manifestirati pred srbskim poslaništvom; ravno tedaj pa je prišla mimo množica štrajkujočih delavcev, ki so s svojimi socialističnimi klici zadušili srbofilske manifestacije. Demonstranti so izkušali nato množico peljati pred avstro-ogrsko in belgrajsko poslaništvo, toda tudi to se je izjalovilo. Vrhutega sta bili obe poslaništvi vojaško zastraženi.

Tu imamo pravo obsedno stanje, čeprav ni bilo proglašeno. Vojaštvo je že od nedelje konsignirano in vsak dan dohajajo v mesto nove čete. Delavci pravijo, da je število stavkujočih naraslo že na 200.000 in da so z denarjem za več tednov preskrbljeni. Vsak dan se vadijo v grajenju barikad in zdi se, da imajo topot vojaško izvežbane ljudi za voditelje. Vsak dan se dogajajo krvavi spopadi; ječe so prenapolnjene. V Peter-Pavlovi trdnjavi šotore ujetniki že na dvorišču. Celokupni promet z inozemstvom je pod strogim nadzorstvom.

Finančni minister je dal nedavno denarnim zavodom na razpolago 50 milijonov rubljev, da bi podprl kurze ruskih vrednot, na katere neugodno vplivajo tudi slaba poročila o letini.

Tako pismo iz Peterburga. Iz pisma je razvidno, da niti v Peterburgu ljudstvo ni slutilo, kaj se pripravlja. Rusija je imela prebiti od sarajevskega umora dalje važne dogodke. V Peterburgu je vladala stavka delavstva, ki je grozila, da izbruhne v revolucijo. Medtem je prišel v Peterburg tudi francoski predsednik na obisk, v deželi pa se je pripravljalo na vojsko skrivoma in natihoma.

Kako je pisalo rusko časopisje.

»Den« v Peterburgu je pisal po sarajevskem umoru: Nadvojvoda Franc Ferdinand je padel kot žrtev srbskega sovražstva proti avstrijskemu režimu. Prestolonaslednika so smatrali za glavo vojne stranke in mu podtikali napadalne namene proti Srbiji. V ozračju do skrajnosti napetega narodnega sovražstva je zrasel nadvojvoda do velikana, ki na migljaj lahko uniči narode in države.

»Rječ« je pisala: Srbskim domoljubom je bil nadvojvoda Franc Ferdinand simbol osvajaalne avstrijske politike, osebnost, v kateri je bila vtelesena v gotovi meri vsa življenska sposobnost habsburške monarhije. Nadvojvoda je v sebi združeval stara velesilna stremjenja avstro-ogrske monarhije in je stal kot zapreka na potu mladih velesilnih stremljenj Srbije.

Ruski vladni listi so odločno zanikali, da bi bil nadvojvoda Franc Ferdinand sovražnik Rusije. Kljub temu so drugi ruski listi, ki niso vladni, to ponavljali. Umor v Sarajevu kot umor so obsojali, izražali so se pa neprijazno o politiki rajnika. Pisali so, da je bil avstrijski prestolonaslednik odločen sovražnik Rusije in prištaš Nemčije.

Na ta način je rusko časopisje pripravljalo ljudstvo na vojsko.

V Srbiji so trdili in netili sovražnost proti Avstriji s tem, da je bil nadvojvoda sovražnik Srbov. V Rusiji so to poudarjali in še pristavljali, da je bil tudi sovražnik Rusije.

V Avstriji pa vsi vemo, da je bil pokojni velik prijatelj Slovanov, posebno še Jugoslovanov, nasproten pa onim, ki so iskali srečo avstrijskih Slovanov v Rusiji in Srbiji.

Ruski list »Kolokol« je edini tisti čas pisal v nasprotju z drugimi ruskimi listi. Pisal je, da je bil Franc Ferdinand prav vsled svoje slovanoljubnosti umorjen. Vse življenje in delovanje pokojnika je imelo le-ta namen: proslavljanje slovanskega imena in nauka, kakor je Avstrija dozdej še ni videla. Franc Ferdinand je bil prvi habsburški nadvojvoda, ki je poročil Slovanko. Za svoje otroke je nastavljal slovan-

ske učitelje in svoj dom je prestavil v slovansko Konopište. Tam je zrastle v njem ideja trialistične monarhije, velikojadranške države, ki naj bi obsegala Hrvatsko, Dalmacijo, Bosno, Hercegovino in slovenske dežele. Ta »sovražnik slovanske reči« se je tudi hotel dati kronati v Pragi in v Zagrebu. Ta politika pa ni bila vseč »Rdeči Slaviji«, ki sanja o velesrbski demokratični republiki, za katero bi ustanovitev kulturno neprimerno višje stoječe krščanske monarhistične jugoslovanske države z napoloslovanskimi habsburškimi kralji pomenila smrt. Drugi vzrok umora pa je bilo krščansko versko prepričanje prestolonaslednika in njegove soproge. Pokojnika nista skrivala svoje antipatije zoper judovsko framaonstvo in socialiste. Pod kroglami rdečeslovanskih morilcev je padel v Sarajevu mučenik katoličanstva in viteški branitelj slovanskomonarhistične avstrijske državne misli, v kateri je videl jamstvo za razvoj slovanstva v mejah avstro-ogrskega teritorija.

To je bil edini pošten, resnični in pravični glas iz ruskega časopisja.

Ruska vlada se posvetuje.

Časopisi so poročali, da je ruski car zapovedal za rajnim prestolonaslednikom Franc Ferdinandom dvanajstdnevno dvorno žalost. Ruska carica Aleksandra je izbruhnila v silen jok, ko so ji zelo obzirno sporočili vest o umoru v Sarajevu.

Medtem pa se je ruska vlada sama že pripravljala. Že dne 2. julija je zboroval ruski ministrski svet in se posvetoval o po sarajevskem atentatu nastalem mednarodnem položaju.

Kmalu po tem posvetovanju so prinesli listi sledečo vest: Ruski zunanji minister Sasonov je delal na podlagi načrtov bolgarskega poslanika Dimitrijeva v Peterburgu na to, da bi se Srbija in Bolgarija sporazumeli, in sicer naj bi Srbija odstopila Bolgariji štip in Kočane. Tudi Grčija naj bi Bolgariji kaj odstopila. Tako bi se uresničila zopet balkanska zveza s sodelovanjem Rumunije. Ta načrt se je pa ponesrečil. Zdaj dela Sasonov na to, da bi se Srbija in Črna gora združili. Potem Srbija in Grčija Bolgariji lahko kaj odstopite. Tudi ta načrt zadeva na velikanske težave.

Ne Srbi, še manj pa Grki, niso pripravljeni Bolgariji kaj odstopiti. Razentega bi Avstrija v združitev Srbije s Črno goro ne privolila. Srbi in Grki se tudi boje, da bi Bolgarija vse koncesije porabila za to, da se pripravi za maščevanje za udarce, ki jih je dobila v tretji balkanski vojski od Srbije in Grške. Tako ima gospod Sasonov premagati še veliko težav, da skuje tisto balkansko zvezo, ki je Rusiji tako na srcu.

Zakaj je želela Rusija v to nameravano balkansko zvezo zlasti Bolgarijo, to je pokazala sedanja vojska.

Smrt poslanika Hartwiga in Rusija.

Medtem je prišla v Peterburg vest o nenadni smrti ruskega poslanika Hartwiga v Belgradu. Ruska vlada je porabila to priliko, da je na demonstrativen način pred celo Evropo pokazala svoje simpatije do Srbije. Po celi Evropi se je že vedelo, da se skriva za sarajevskim umorom mnogo odličnih Srbov in srbskih častnikov. Vendar se ruski car niti trenutek ni pomišljal, ko je ob smrti poslanika Hartwiga poslal srbski vladni brzojavko, v kateri je dejal: »Hvaležno jemljem na znanje, da bo veliki sin ruskega naroda in odkriti prijatelj bratskega srbskega naroda počival v bratski Srbiji.«

Ruski zunanji minister Sasonov je na prošnjo srbske vlade in belgrajske občine, da bi smeli Hartwiga v Belgradu pokopati, odgovoril: »Carsko rusko vlado je želja kraljevske srbske vlade in mesta Belgrada zelo ganila in vidi v njej znak pozornosti, ki jo goji Srbija do zemeljskih ostankov ruskega zastopnika. To smatram za visoko čast za Rusijo. Globoko se zahvaljujem za toliko pozornost in odlikovanje ter izjavim, da od strani carske ruske vlade ni nobene zapreke, da se ta srbska želja uresniči.«

Belgrajski politični krogi so to izjavo z velikim navdušenjem sprejeli.

Srbska vlada je porabila pogreb poslanika Hartwiga za demonstracijo. Hotela je pokazati, kako tesne prijateljske vezi jo vežejo z Rusijo, in s tem namigniti, da bo moral imeti vsak, kdor se je bo dotaknil, opraviti tudi z njeno zaveznico Rusijo.

V pomirjenje.

Cela Evropa je vedela, da se Avstrija pripravlja, da bo govorila s Srbijo odločilno besedo radi umora v Sarajevem in sploh radi medsebojnih razmer. Kakšna bo ta odločilna beseda, kaj bo Avstrija zahtevala od Srbije, tega nihče ni vedel. Slutilo se je samo, semintja je padla tudi beseda o vojski, toda večina je bila prepričana, da do vojske ne bo prišlo, zlasti ker je znala ruska vlada delati zelo skrivno in se kazati, kot da ni njen namen podpirati v tem vprašanju Srbijo proti Avstriji.

Tako so mogli listi v Avstriji še sredi julija poročati v pomirjevalnem zmislu takole: Avstrijsko-srbski spor se je bil te dni poostril. Kakor znano, je bil ministrski predsednik Pašić izjavil, da bo Srbija zahtevala Avstro-Ogrske glede na nujne posledice sarajevskega atentata, v kolikor je to po mednarodnem pravu običajno, ugodila. Tudi srbski poslanik v Parizu, Vesnić, je izrekel podobno misel. Toda v Srbiji imajo žal preveliko besedo izvestni radikalni krogi, razentega pa se ima Pašić ravnost pred volitvami boriti z močno opozicijo, ki bi ga rada vrgla. Tej bi bil seveda vsak korak Pašića v pomirjenje Avstrije povod za napade nanj. Zato so velesrbski prenapeteži začeli v belgrajskih listih zadnji čas gonjo, češ, da se Srbija ne bo nobenim zahtevam Avstrije vdala. Nesrečna smrt Hartwiga v avstrijskem poslaništvu jim je dala seveda novega gradiva za hujskanje.

Cesar Franc Jožef je odločno miroljuben. Na oboroženi konflikt s Srbijo zato na Dunaju niso mislili. Vendar pa ne bo nihče od Avstro-Ogrske zahteval, da bi ohranila za vsako ceno mir, če bi Srbija njenim zahtevam ne ugodila. To že zahteva čast naše monarhije, ki je velesila, in ne more trpeti, da bi se v Srbiji nemo-teno kovali zoper nas morilni načrti. Zato ni čuda, če je pisanje velesrbskih izzivačev vzbudilo na Dunaju energičen odpor.

Rusija je zato uvidela, da Srbiji ne kaže drugega nego pamet. Čeprav Francozi Srbe ščitijo, Rusija ne more kar tako izbruhov belgrajske »Črne roke« trpeti. Prvič že zato ne, ker se car upravičeno zgraža nad anarhisti, ki izdelujejo morilno orožje zoper kronane glave. Tudi ruska

vlada in odlični ruski krogi so te misli. Drugič pa že s stališča političnih načrtov Rusije atentati velesrbske propagande Rusiji ne morejo biti prav. Rusija zasleduje žal v zadnjih letih politiko obkroževanja Avstrije. To pa dela previdno, počasi, skoraj neopazeno. Srbski bombaši pa ji te načrte le pokvarjajo. Idealni in realni razlogi si tu podajajo roko. Atentata na našega prestolonaslednika Rusija pač ne

in so zato srbsko vlado že energično posvarili. Ruska vlada dela v Belgradu na to, da Srbija glede na morebitne avstro-ogrške zahteve odneha.

Zdaj je naloga Pašića, da ohladi prenapete belgrajske glave. Imel se bo pa boriti, zlasti proti preobjestnim častnikom. Tu bo na mestu, da prestolonaslednik Aleksander, okoli katerega se častniški krogi najbolj sukajo, velesrbske imperiali-

ste primerno ukroti, ako hoče Srbijo obraniti pogube.

Da naša monarhija želi miru, to je znano. Pravkar prihaja z Dunaja vest, da je grof Tisza z grofom Berchtoldom glede na demaršo, ki se ima v Belgradu izvršiti, konferiral in da vojni in domobranska ministra niso bili poleg, iz česar se sklepa, da se vojne priprave zazdaj še ne nameravajo. Srbija naj zato stori svoje, da spor nehas tem, da ugodi našim upravi-

V pomirjenje.

more odobravati in Srbije pred eventualnimi posledicami ščititi, čeprav je ruski car ob priliki pokopa poslanca Hartwiga sporočil v Belgrad svoj pozdrav »bratškemu srbskemu narodu«.

Vsled tega je razumljivo, če prihaja zdaj iz Peterburga vest, da je ruska vlada v Belgradu že posredovala, da skupščina sprejme postavbo proti anarhistom. Peterburški vladni krogi so radi nasilnih činov gotovih srbskih krogov skrajno ogorčeni

čenim zahtevam in prepreči enkrat za vselej hudodelsko rovarenje velesrbstva! Da so bila ta poročila glede ruske vlade zmotna, se je kmalu pokazalo.

Tajnostno vedenje Rusije.

Malo dni potem so že poročali avstrijski časopisi takole:

Nedavno se je poročalo, da Rusija na Srbijo vpliva, naj glede na morebitne za-

hteve Avstro-Ogrske odneha. Zdaj pa neki angleški list zanikava, da bi bila sploh kaka država tripelentente v Belgradu kaj posredovala, torej tudi Rusija ne. Seveda posredovanje in nasvet ni vseeno. Sicer pa vedenje Rusije ni nič kaj jasno. Glede na sarajevsko tragedijo se iz Rusije pravzaprav ni slišal še noben uraden komentar. Listi so pač prve dni prinesli nekaj sožalnih besed, takoj nato pa začeli napadati Avstrijo radi »preganjanja« Srbov in pišejo dalje v tem neprijaznem zmislu. Vsem na čelu je seveda »Novoje Vremja«. Odkrito za Avstrijo sta pisala le dva lista, ki pa vladnim krogom nista blizu. Glasom poročil iz Peterburga v srbskih listih bo ruska politika s smerjo proti Avstriji šla nemoteno dalje svojo pot. V mednarodne zapletljajve z ozirom na sarajevski dogodek pa Rusija baje ne veruje. Ni čudno, če to malo zadovoljivo vedenje Rusije pri nas slabo vpliva.

Iz tega poročila sledi, da je začelo že angleško javno mnenje, vzbujeno po angleški vladi, posegati vmes.

Francoski predsednik Poincaré v Peterburgu.

Francoski predsednik se je pripravljal, da obišče Rusijo. Naravno, da je cela Evropa govorila o tem obisku. Saj imajo obiski vladarjev navadno političen značaj. V tem času pa je zanimal obisk tembolj, ker so se nad obzorjem Evrope že prikazali temni, težki oblaki. Vse je plavalo v neki negotovosti, vse je bilo razburjeno in napeto pričakovalo, kaj prinese prihodnji čas.

Časopisi vseh evropskih držav so o tem obisku mnogo pisali. Zelo srečen uvodni članek je prinesel »Slovenec« z dne 20. julija, ki se glasi:

Po obisku angleškega brodovja na Nemškem in v Rusiji in po obisku ruskega admirala v Franciji je stopilo na dan vprašanje: ali se bo trojni sporazum dal izpremeniti v tesnejšo zvezo ali ne? Ali bo Anglija pristala na to, da se definitivno zaveže svojima zaveznikoma v vsakem slučaju na kopnem in na morju pomagati, ali se hoče omejiti samo na diplomatsko pomoč? Jedro vse velike politike se tre-

notno suče okrog Anglije in tudi Poincaréjeva pot v Rusijo bode imela več ali manj opraviti z zveznim vprašanjem, kakor ga želita Rusija in Francija.

Poincaré gre v Peterburg, da obnovi slovesno pred 20 leti sklenjeno zvezo med Rusijo in Francijo. Ko je tedaj car napil predsedniku francoske republike in izrekel pomembne besede: »na zdravje prijateljskih in zveznih narodov« (*«amies et alliés»*), je zavladovalo po celi Franciji nepopisno navdušenje. Kar je Rusija hotela od Francozov, to vse je dobila v dvojni meri, zlasti denarja, katerega je do danes že prišlo do 20 milijard v rusko deželo. Rusija je gradila železnice, povečala svojo armado in zgradila novo vojno brodovje edino le s francoskim denarjem, katerega Francozi niso štedili, samo da uresničijo prej ali slej svoj zlati sen o izgubljeni in zopet pridobljeni krasni Alzaciji!

Alzacija je središče in os, okoli katere se suče vsa velika evropska politika zadnjih desetletij. Francija se pripravlja na revanšo z ogromnimi materielnimi in ljudskimi žrtvami in išče zaveznikov, Nemčija pa istotako. Kot zavezniki Nemčije čutimo težo vednega oboroževanja prav občutno tudi mi.

Na kopnem se je Francozom posrečilo Nemčiji vedno biti nekako kos, seveda z rusko pomočjo. Drugače je stala stvar na morju. Nemška trgovina se je zadnjega polstoletja silno vzdignila in nemško konkurenco je občutila posebno doslej prva trgovska moč na svetu, Anglija. Boj je postal skoro neizogiben. Nemčija je zgradila na pritisk Viljema II. močno brodovje, katero naj ne samo brani, ampak je tudi sposobno za napad. To je bodlo Angleže, ki so morali napeti vse sile, da obdrže takozvano »dvomočje«, t. j. da je njihovo brodovje tako močno, kakor brodovje dveh nasprotnih držav. To ni šlo na vedno. Tudi ponosna Anglija se je morala odreči svoji »splendid isolation« in iskati zaveznikov. Naravna pot jih je vodila v naročje Francozov in Rusov, skupnih neprijateljev Nemčije.

Angleški kralj Edvard VII. je začel genialno misel, Nemčijo od vseh strani obkrožiti. Tudi Avstrijo si je prizadeval pridobiti za svoj načrt, pa ni šlo. Zato se je obkrožilna meja morala pomakniti ne-

koliko dalje na jug, obsegajoč Nemčijo z Avstrijo vred. Iz te tendence izvira predvsem prizadevanje, Srbijo združiti s Črno goro in pridobiti Rumunijo na rusko stran. Ta načrt mora veljati več ali manj za posrečen, čeprav še ni definitivno izveden. Končna rešitev je samo še vprašanje časa.

Zaščitniki Srbije se množe.

V okviru te velike misli je bilo mogoče združiti tudi ostala sporna vprašanja med državami trojnega sporazuma in trozveze. Rusija ima svoje cilje in namene na Balkanu, Francija pa v Aziji zaradi nemškega gospodstva nad bagdadsko železnico: to družijo obe državi tudi v sekundarnih vprašanjih (ki so seveda za nas glavna). Rusi bi radi prišli na morje, Ru-

muni tudi: obe državi družijo Dardanele. In tako bi lahko naštel še nebroj večjih in manjših vprašanj na političnem in na gospodarskem polju, ki se dajo vsa porediti enemu glavnemu: Čigava bo Alzacija?

Predsedniku francoske republike so pa dali doma slabo popotnico. V debati o vojnih potrebščinah in o stanju francoske armade je povedal senator Humbert dovolj prav neprijetnih stvari, katere na Ruskem ne bodo vzbujale oduševljenja. Streliva je premalo, topništvo slabše kakor nemško, da, celo obuval primanjkuje. Stanje obmejnih trdnjav je zelo nepovoljno in preskrbovanje z granatami je težavno, ker je premalo skladišč zanje. Seveda je tu tudi nekoliko strankarske agitacije vmes. Ta položaj bodo pa Rusi gotovo več ali manj izkoristili za svoje specifične težnje in ni nemogoče, da se središče evropske politike ne premakne iz Pariza v Peterburg! Rusija ima glavni kapital za vsako armado, namreč neizčrpen vir moštva, in tega gotovo ne bodo žrtvovali samo tujim interesom, ampak v prvi vrsti svojim.

Največ preglavice dela silam trojnega sporazuma morje. Dokler se Angleži ne odločijo za pomoč na morju, bo ta skrb tudi ostala. To je pa za trenutek težko verjetno. V Londonu se nekoliko kujajo in ne marajo nič kaj prav, ker se je razmerje med Angleži in Nemci »izboljšalo«. Oboji imajo namreč v svojih kolonijah preveč nerešenih vprašanj, katera je bolje rešiti sporazumno, kakor pa z vojskino silo. Druga stvar pa je, kakšno stališče bo zavzela Anglija takrat, kadar bodo kolonialne zadeve v redu. Zato mislimo, da sedaj za zvezo na morju še ni prišel čas. Prišel bo pa, in prav mogoče je, da se bo ravno zanj v Peterburgu položil temelj.

Tudi rusko časopisje je pripravljalo javnost na ta obisk in pisalo navdušujoče o prijateljski vezi, ki veže Rusijo in Francijo. Vmes pa je namigavalo na politične dogodke in na politični pomen tega obiska.

O nameravani vojski je rusko časopisje molčalo.

Še dne 16. julija je objavilo rusko »Novoje Vremja« članek, v katerem je pisalo, da je Poincaréjev obisk jamstvo za evropski mir. Ne Francija ne Rusija ni-

mata agresivnih načrtov. Nemčija lahko svoje obmejne trdnjave tako na zapadu kakor na vzhodu podere. Žal, da Nemčija neprestano kali mir v Evropi, ker stremlja za nadvlado v Evropi. Sploh v ruski javnosti nasprotstvo proti Nemčiji zelo narasča.

Tako je pisal ugleden ruski list v času, ko se je Rusija že pripravljala na vojsko. Koliko nevednosti ali pa hinavščine!

V Nemčiji so pripisovali Poincaréjevemu obisku veliko važnost z ozirom na smer politike trojnega sporazuma.

»Berliner Tageblatt« je pisal, da Anglija še ni sprejela predloga Rusije glede na mornariško pogodbo, a ga tudi še ni odklonila. Ob Poincaréjevem obisku se ta zadeva najbrže reši. Pogajanja se nadaljujejo. Rusija samo želi, da bi se hitreje pogajali in sili, da se pogodba sklene. Vojaški krogi v Rusiji ne žele le združitve angleškega in ruskega brodovja, marveč tudi, da bi Angleži ne le na morju, temveč tudi na kopnem v slučaju vojske z Nemčijo operacije izdatno podpirali.

Rusijo je torej skrbelo vprašanje morskega brodovja.

V tistem času je prišla v časopisje tudi vest, da je pričela Rusija v Revalu graditi dvanajst podmorskih čolnov.

Poročila o napetosti med Avstrijo in Srbijo so vedno bolj prodirala v javnost.

Dne 16. julija je avstrijski zunanji minister grof Berchtold dolgo konferiral z ruskim poslanikom Šebekom glede na avstrijsko-srbsko krizo.

Evropsko časopisje je bilo še vedno polno upov, da radi avstrijsko-srbske krize ne bo prišlo do vojske.

Dunajska »Neue Freie Presse« je od posebne strani o naziranju Rusije glede avstrijsko-srbskega spora prejela sledečo informacijo: Rusija upa, da monarhija ne bo stavila na Srbijo zahtev, ki bi kakorkoli ogroževale samostojnost Srbije. Ako bodo zahteve Avstrije zmerne, bo Rusija gotovo storila vse v interesu miru. Obisk predsednika Poincaréja je stara navada. Car bo obisk vrnil oktobra.

Angleška »Westminster Gazette« je pisala: Ni izključeno, da se avstro-srbske razmere zapletejo radi albanskih zmed, ker Srbija ni še svoje želje po izhodu ob

Adriji opustila. Ne more se dvomiti, da Avstro-Ogrska utemeljeno želi, da se razmerje s Srbijo pojasni. Zelo je razširjeno mnenje, da je zarota, katere žrtev je bil prestolonaslednik, imela svoj izvor v Srbiji. Položaja srbski časnikarski boj ni zboljšal. V Avstro-Ogrski se sodi, da se srbsko prebivalstvo v monarhiji hujska z namenom, da od Avstrije odpade. Srbska vlada naj vse stori, da pomisleke svojega soseda razprši in naj ne čaka na pritisk, ki bi lahko dovedel do vojnih zapletljajev.

»Westminster Gazette« upa, da tako Avstrija ne bo preveč žalila samozvesti Srbije, kakor tudi, da se Srbija ne bo zanašala na needinost Evrope. Velesile bodo gotovo vse storile, da se ne izcimijo iz avstrijsko-srbske afere mednarodni zapletki. Zato upamo, da se o vojski v Peterburgu ob obisku francoskega predsednika sploh ne bo razpravljalo.

Zanimivo je poročilo, ki ga je prinesla tiste dni dunajska »Reichspost« iz Sarajeva:

Te dni se je mudil v Sarajevu neki ataše dunajskega ruskega poslanstva, ki je ignoriral svoje uradno stališče in je v Sarajevu občeval z najrazvpitejšimi Srbi. Bosensko-hercegovinska deželna vlada je bila radi tega obiska, ki ni bil, kakor je to običajno, naznanjen, zelo presenečena in je vprašala na Dunaju o tem, kjer pa tudi niso ničesar znali o potovanju ruskega atašeeja. Zadeva je na Dunaju povzročila neljubo pozornost. —

Francoski poslanik Blondel v Bukareštu je sprejel 14. julija člane francoske kolonije, ki so izrazili željo, da naj francoska diplomacija vse stori, da se preprečijo novi vojni zapletljaji na Balkanu. Poslanik Blondel je odgovoril: Kakor tudi živahno želim mir, sem le pesimističen, osobito radi zadnjih dogodkov. Sarajevski atentat, ta strašen zločin, je povsod izzval ogorčenje, da ga ves svet najogorčeneje obsoja.

Medtem je že prišlo iz Rusije poročilo, da se Rusija res za Srbijo zavzame, ako bi avstrijske zahteve »ogroževale neodvisnost Srbije«. Odgovor Srbije na avstrijske korake bo popolnoma odvisen od tega, kakšno stališče zavzame Rusija.

»Frankfurter Zeitung« je objavila članek, ki izvaja, da se spor med Avstrijo

in Srbijo mirno reši, če Srbija opusti svoje piemontske ambicije; lahko pa dovede do vojske, če bi Srbija tega ne mogla z ozirom na prebivalstvo ali če je močna dovolj, — opiraje se na mogočno podporo (Rusije, oziroma trojnega sporazuma), da odkloni avstrijsko zahtevo. V monarhiji je mero-dajna volja krone, v Srbiji je to drugače. List trdi, da se vprašanje kmalu reši.

Berlinski »Lokalanzeiger« je prinesel sledečo izjavo: Berlinski politični krogi ne zanikavajo, da demarša avstro-ogrske monarhije, ki se v kratkem izvede, lahko napetost poveča. Upa se pa tudi, da se kriza, ki morebiti nastane, omeji le na Avstro-Ogrsko in Srbijo, ker se smatra, da bo z Dunaja podvzeti korak vljuden, četudi v odločni obliki, in se bo zato njegova upravičenost morala tudi v Belgradu priznati.

Tako je gledalo časopisje vso stvar.

Poincaré se je pripeljal 20. julija v Rusijo v Kronstadt. Car Nikolaj ga je pozdravil na krovu carske jahte »Aleksandra«, s katero se je nato odpeljal v Petrov dvorec. Zvečer je bil dine, pri katerem je car napil Poincaréju, Poincaré pa carju.

Napitnici ste naglašali potrebo, da se mir ohрани.

Svetovno časopisje je zavriskalo, ko sta bili napitnici znani. Vse je bilo prepričano, da ostane mir in s hvaležnostjo se je zrl na Rusijo, o kateri se je pričakovalo, da Srbije v sporu z Avstrijo ne bo podpirala in s tem zagotovila svetovni mir.

Kolika hinavščina!

Car je govoril o miru, vojašnice v Rusiji pa so se že polnile z vojaštvom, pripravljenim za boj!

Car je govoril o miru, njegov podpis na mobilizacijskem razglasu je bil pa komaj posušen.

Car je govoril svetu o miru, ruski mužik je pa že zapuščal svoje domove in se odpravljal na vojsko...

Francozi o moči ruske armade.

Pariški list »Matin« je prinesel v tem času poročilo svojega dopisnika iz Peterburga, ki se je glasilo: Poizvedel sem od visokih in najbolj informiranih oseb sle-

deče o moči ruske armade za slučaj vojne: Ruska armada šteje danes 44 armadnih zborov, od katerih je 13 v službi v Sibiriji, na Skrajnem Vztoku, v Turkestanu, Kavkaziji in Peterburgu, ki bi ne mogli pustiti svojih garnizij, tako da bi ostalo 31 armadnih zborov, ki bi se koncentrirali na avstrijski in nemški meji. Po najnovejših balkanskih vojnah je brezdvomno, da bi tudi Rumunija stopila v vojno proti Avstriji, da ji iztrga Sedmograško. Pred balkansko vojno je ruski generalni štab računal, da bi Avstrija mogla postaviti napram Rusiji 14 armadnih zborov. Tega vsled okrepitev Rumunije in povečanja srbske moči ni mogoče, ker bi precejšen del avstrijske vojne sile bil odtegnjen od ruske meje. Nemčija razpolaga s 25 armadnimi zbori, od katerih ne bi mogla postaviti proti Rusiji več kakor 6, ker bi morala druge poslati proti 21 francoskim armadnim zborom na nasprotni meji. V ruskih vojaških krogih, kjer pridobiva teorija o ofenzivi vedno več tal, so prepričani, da bi proti največ 14 avstrijskim in 6 nemškim armadnim zborom 31 ruskih armadnih zborov doseglo gotove, lahke in hitre zmage. Nove železniške proge omogočajo Rusiji mobilizacijo in koncentracijo svojih čet v teku 16 dni. Zagotovilo se mi je — tako pravi dopisnik pariškega lista —, da se je Rusija obvezala odslej naprej nevtralizirati vsako gotovo povišanje efektivnega stanja nemške armade. Ako bo Nemčija povišala svoje efektivno stanje za 50 mož, jih poviša Rusija za dva ali trikrat toliko. Za slučaj evropske vojne je Rusija odločena, udreti v Avstrijo in Nemčijo, in ako slednja ne bo takoj zmagala na francoski meji, bo morala znatno zmanjšati svoj odpor napram ruskemu napadu.

Rusija varuh Srbije.

Veslje nad govori ruskega carja in francoskega predsednika v Peterburgu o miru se je kmalu ohladilo, kajti po malo dneh so že prihajala poročila, ki so kazala, da bo Rusija odločno stala na strani Srbije.

Ruski minister za zunanje stvari Sasonov se je belgrajskemu županu za časti, ki jih je mesto truplu pokojnega ruskega poslanika Hartwiga izkazalo, toplo zahvalil, rekoč, da bo carska vlada simpatije

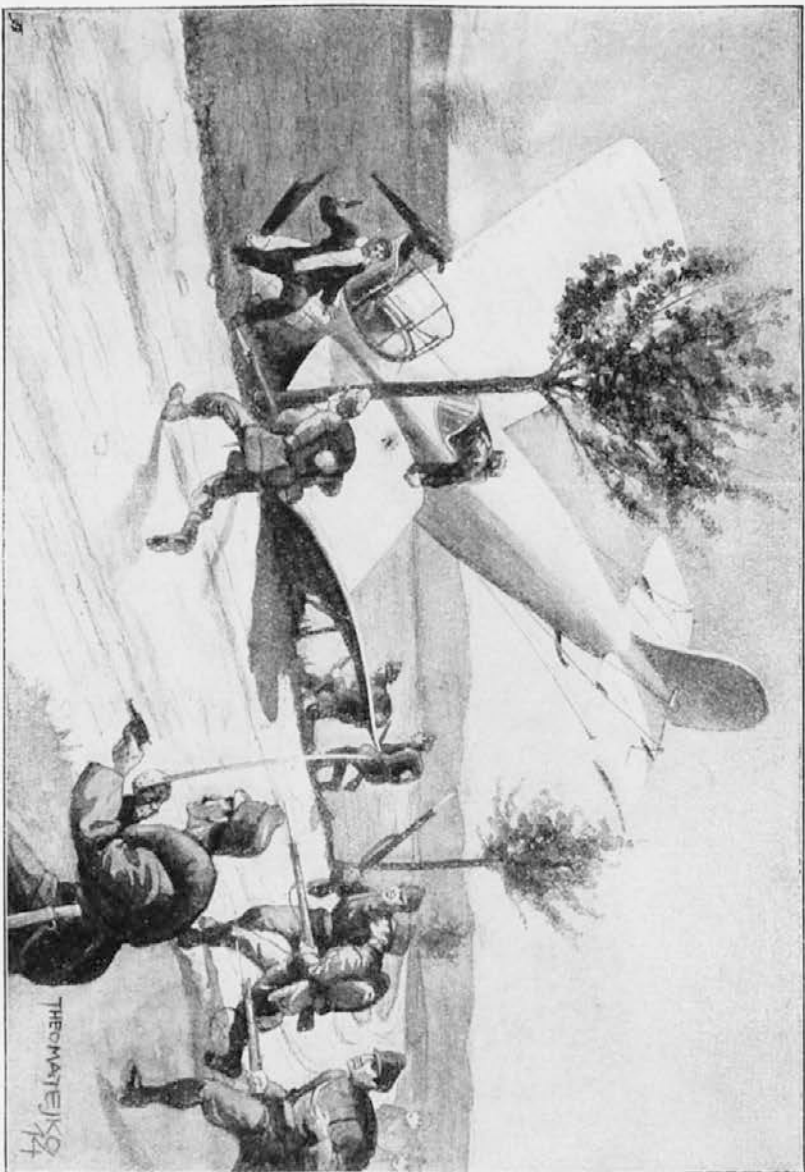
Dragonci ustavijo sumljiv avtomobil.

Takoj pričelkom vojske je bilo vojaštvu strogo zapovedano, naj pazi na avtomobile in naj takoj strelja, ako se ne bi na klic hoteli ustaviti. Čez ceste so bile razpete debele verige, da bi se avtomobili morali ustaviti. Vsled pazljivosti naših čet in prebivalstva se je posrečilo ujeti več avtomobilov, ki so vozili ogleduhe in pa tudi zlato. Naša slika nam kaže prizor, ko so dragonci ustavili avtomobil.

Naši honvedski huzarji v boju z Rusi.

Soglasno se je iz velikih bitk med avstrijskimi in ruskimi četami poročalo, da povzročajo honvedski huzarji poseben strah Rusom. Vsi ujeti ruski častniki vedno povprašujejo, če je veliko teh »rdečih vragov«. Tudi kot-ranjenci kažejo honvedi neizmerno junaštva. Neki honved je bil ranjen. Čez prsi sta ga dva voza prevozila. Nezavednega so v lazaretu položili na posteljo, kjer so mu prevezali rane. Ko so čez eno uro pogledali, kaj je z njim, je sedel v svoji postelji in mirno kadil svojo pipo.

Naše obmejne čete obstrelile in ujele ruski vojni zrakoplov.

V torek dne 4. avgusta je prišlo poročilo, da so ob avstrijsko-ruski meji z uspehom streljali avstrijski vojaki na ruski vojaški zrakoplov. V zrakoplovu sta se nahajala dva ruska častnika, ki sta bila ranjena in ujeta. O tem poroča tudi slovenski desetinik Jožef Sitar, čigar zapiske objavljamo v besedilu. — Ruski vojni zrakoplovi so največ napravljeni po iznajdbi ruskega inženirja Sikančija, zato se tudi navadno imenujejo po tem inženirju. Napravljeni so tako, da nosijo lahko veliko težo in več oseb.

srbskega naroda vedno in neizbrisno s hvaležnostjo obdržala v spominu.

Angleški list »Times« je prinesel to-le poročilo: V londonskih diplomatičnih krogih se resno zasleduje pojasnjenje razmer med Avstro-Ogrsko in Srbijo. V londonskih diplomatičnih krogih vlada bojazen, da se na Dunaju zelo motijo, ako mislijo, da bi, če bi Avstro-Ogrska stavila Srbiji take zahteve, ki bi kakorkoli tangirale neodvisnost Srbije, Rusija ne stala na strani Srbije. Nasprotno se sodi, da se Rusija v tem slučaju za Srbijo odločno zavzame.

Srbsko časopisje je začelo kazati več poguma. Tako na primer je pisala srbska »Politika«: Avstro-ogrške grožnje niso resne in imajo le namen, da bi Srbijo prestrašile. Uspeh groženj je negativen, ker je Avstro-Ogrska v lastnem prebivalstvu povzročila strah.

Belgrajski »Balkan« si je pa celo dovolil objaviti pod znakom »Stari Bošnjak« ta-le nesramni napad na Avstro-Ogrsko: Danes je jasno, da je šla sarajevska policija napadalcem na roko. Uradna Avstro-Ogrska je gnala prestolonaslednika naravnost v smrt. Sarajevska preiskava ne jamči za objektivnost. Srbija je daleč od zahrbtnih zločinov. Umor kralja Aleksandra ni bil napad, marveč revolucija v dobrobit celega naroda. Avstro-Ogrska ne sme z diplomatično noto zahtevati od Srbije, da naj velesrbsko idejo in propagando zatre, ker bi to pomenjalo, da se od Srbije zahteva, naj postane v lastni deželi orožnik Avstro-Ogrske. Velesrbska propaganda je posledica srbske svobode. Utrja se v nas prepričanje, da je Turčija propadla, ker ni organizirala svoje sile, ista usoda zadene Avstro-Ogrsko radi njene gnilobe.

So že morali v Srbiji slutiti ali celo vedeti, da bo Rusija ostala varuhinja Srbije proti Avstriji.

Ruski poslanik na Dunaju Nikolaj Šebeko je medtem odpotoval v Peterburg.

Od Anglije sem so pa že prihajali glasovi, ki so kazali, da bo Anglija zadovoljna, če bo Rusija podpirala Srbijo in se iz tega izcimila velika vojska.

Veleoficiozna »Westminster Gazette« je pisala: Avstrijska nota se Srbiji še ni izročila, a gotovo je, da nima značaja ultimata. Dokument je gotovo resno mišljen in upamo, da bo srbska vlada spoznala, da

mora Avstrija v teh okoliščinah tako akcijo podvzeti in da jo v tako tehtni zadevi zadovolji. Po vseh poročilih čaka Evropa z veliko resnobo na verjeten ali le mogoč izid razgovora med Avstrijo in Srbijo. Naravno je, da se posveča velika pozornost stališču, ki ga mogoče Rusija zavzame. Ne smemo pozabiti, da bi Rusija lahko prišla v kočljiv položaj, da bi podvzela akcijo, ki bi je, če bi šlo samo po njeni želji, sicer

Rusija zaščitnik Srbije.

ne. Srbsko čuvstvo je namreč edina stvar, s katero ruska duša vedno sočustvuje in zato bi bilo blazno trditi, da bi se to čuvstvo do dna ne pretreslo, ako Avstrija napade pravoslavno slovansko državo, kakršna je Srbija. — »Times« je pisala, da je Srbija dolžna, da aktivno podpira poizvedbe in kaznovanje povzročiteljev in pomočnikov sarajevskega umora. Avstro-ogrška vlada je postopala dozda zmerno. Načrt pa — nadaljuje »Times« — od Srbije zahtevati, da bi pri zatiranju vele-

srbskega gibanja sodelovala z akcijo, ki bo škodila njeni neodvisnosti, in to zahtevo izvesti z grožnjami ali z vojsko, obsega odkrite nevarnosti ne le za monarhijo, marveč tudi za mir Evrope. Nevarnosti za Avstrijo bi bile velike. Če bi bilo mogoče spor omejiti na Avstrijo in Srbijo, bi bilo drugače. A ni upati, da bi se mogel spor omejiti.

Čimdalje bolj se je pričelo kazati, da za Srbijo ne bo stala samo Rusija, temveč cela tripelententa: Rusija, Francija in Anglija.

In res!

Varuhi Srbije se množe.

Že dne 23. julija je prišlo z Dunaja naslednje poročilo:

Dočim eni trdijo, da hoče Avstrija staviti Srbiji popolnoma sprejemljive zahteve in da jih je Srbija tudi več ali manj voljna sprejeti, se danes zlasti angleška »Times« hudo začenja v Avstrijo, češ, da ta zahteva od Srbije odstranitev nekaterih častnikov iz armade. »Times« se vsled tega silno razburja. To bi bilo po mnenju tega lista tako nevarno, da bi Avstrija prišla pred Evropo na sum, da »išče pod pretezo legitimne samoobrambe egoističnih političnih interesov«. List se čuti poklicanega Avstrijo nujno svariti pred poizkusom »kršiti neodvisnost Srbije«, ker bi to privedlo do evropskega konflikta. — Rusko »Novoje Vremja« piše, da bo tripelententa zdaj še bolj kot kdaj preprečila »napad« na Srbijo. — Berlinski dopisnik »Neue Freie Presse« je baje izvedel, da bo tripelententa pritiskala na Avstrijo, da bodo njene zahteve na Srbijo kolikormogoče »zmerne«. — Čudno je, da celo organ angleške vlade »Westminster Gazette« temu nekako sekundira, kar kaže, da tripelententa zopet ščiti svojega ljubljenečka Srbijo. Govori se pa, da je tudi članek v »Times« navdahnjen od angleškega zunanjega urada.

Tržaška »Edinost« je prinesla tisti dan to-le poročilo: Kakor smo mi izvedeli iz popolnoma avtentičnega vira, Rusija dosega glede avstrijsko-srbskega spora sploh še ni podala nikakega mnenja. Rusija se v tem oziru ni še oblikirala niti na desno, niti na levo, in to tem manj, ker ne pozna vsebine nameravane avstrijske demarše. Vele-

poslanik Šebeko je sicer res par dni pred svojim odhodom obiskal zunanjega ministra grofa Berchtolda, toda ta obisk je bil le formalnega značaja. Kako sicer presoja avstrijsko-srbsko afero krogi tripelentente sploh, je pa jasno razvidno iz uvodnega članka londonskih »Times«. — Iz poučenih krogov smo dalje izvedeli, da je nemško zunanje ministrstvo obvestilo avstrijsko vlado, da stoji v vseh spora s Srbijo se tikajočih vprašanjih na njeni strani in da je solidarna z njo v vsakem oziru. Italija kake podobne izjave dosedaj še ni podala.

Med tem pričakovanjem je pa poslala Avstrija Srbiji znano noto s svojimi zahtevami. Srbija je odgovorila: ne. Zagrinjalo evropskega odra se je pričelo dvigati.

Prvo dejanje krvave drame, ki se imenuje »Svetovna vojska«, se je pričelo na evropskem pozorišču odigravati.

Predigra k tej drami — sarajevski umor — je služila Rusiji in njenim tovarišicam Franciji in Angliji v to, da so se mogle pripraviti za igro samo.

Za odrom svetovnega pozorišča je obrisala smrt, od sarajevskega umora krvavi meč, in ga pričela nanovo brusiti...

Rusija po izročitvi avstro-ogrsko note Srbiji.

Nota, v kateri je Avstro-Ogrska stavila Srbiji svoje zahteve, je rusko vlado presenetila. Še dne 24. julija je prinesel »Neues Wiener Tagblatt« iz Peterburga sledeče poročilo: Ruska diplomacija pričakuje, da ne bo avstro-ogrsko nota vsebovala nobenega napada proti samostojnosti Srbije in da bo na drugi strani ugodila Srbiji upravičenim zahtevam Avstro-Ogrske glede zasledovanja sarajevskih zločincev.

Jasni ton note, odločnost, s katero je Avstrija nastopila, je za nekaj časa zmedla vso Evropo. Po poročilih listov soditi, si trojni sporazum ob času, ko je Avstrija Srbiji vojsko napovedala, še ni bil na jasnem, kaj storiti. Nekaj časa so krožile vesti, da bo trojni sporazum nastopil na Dunaju in delal na to, da se spor omeji samo na Avstrijo in Srbijo. Tudi se je čulo, da sta se Anglija in Nemčija intenzivno pogajali, da se spor lokalizira.

Prodrli so pa v javnost že tudi drugi glasovi. Tako na primer so poročali listi že 17. julija, da so v Švici živeči Rusi dobili brzopjavne pozive, naj se takoj vrnejo domov. 26. julija se je vršil v Peterburgu ministrski svet, v katerem je izjavil vojni minister, da je Rusija za vsak slučaj pripravljena. Že 27. julija so poročali evropski listi, da je rekel ruski car: Rokavica je vržena in jaz jo pobrem.

Dne 29. julija so že časopisi poročali o ruski mobilizaciji, kar se je izkazalo, kakor bomo pozneje videli, za resnično. Rusija je mobilizirala že mnogo preje. Z Dunaja je došlo isti dan poročilo, da je Rusija mobilizirala pet armadnih zborov.

»Kreuz-Zeitung« iz Nemčije je poročala 28. julija o ruskih mobilizacijskih pripravah iz Skarmirce na nemško-ruski meji na Poznanjskem. Vojaške štabe na meji so dobile dvojno municijo in pionirski oddelki so zastražili mostove. Poveljnik trdnjave Kronstadt, general Darilov je svoj dopust prekinil in odpotoval v Rusijo. Iz Nemčije je odpotovalo iz kopališč in letovišč mnogo Rusov in Nemcev.

Tudi je prišlo že dne 29. julija z Dunaja poročilo, da so brzopjavne zveze z Rusijo ustavljene. To poročilo je sicer navidezno malenkostno, vendar kaže jasno, da je hotela Rusija že tedaj vojsko in bila tudi zanjo pripravljena.

Da pa še v zadnjem trenutku prikrije svoje priprave in da pomiri javnost, je vrgla ruska vlada v svet to-le poročilo:

Številne domoljubne manifestacije v Peterburgu in drugih ruskih mestih dokazujejo, da je odločna in mirna politika ruska naša prijazen odmev v vseh širokih slojih ruskega naroda. Ruska vlada upa, da nimajo te manifestacije nobene osti proti onim velesilam, s katerimi želi Rusija v miru živeti, in upa, da bo narod ohranil potrebno rezerviranost. Iz tega gibanja črpa Rusija novo moč in vzpodbudo, da bo stala na straži za svojo moč in dostojanstvo.

Ravno tisti dan, ko so evropski časopisi prinesli to izjavo ruske vlade, pa je nemški list »Tägliche Rundschau« poročal iz Gumbine: Ruske čete so zasedle ruski kolodvor v Virbalu na rusko-nemški meji. Ceste na meji so zasedene od pionirskih, kavalerijskih in artiljerijskih oddelkov. Na

meji stojita dva ruska polka. En eskadron ulancev je odšel na obmejni kolodvor Ejdkunen.

Rusija je izkušala z raznimi miroljubnimi poročili preslepiti evropsko javnost, da se laže in bolj nemoteno pripravi za boj in hitreje zasede obmejne kraje ob pruski in avstro-ogrski meji. Njena zaveznica Anglija je prevzela nalogo slepiti javnost z raznimi mirovnimi poročili in dobiti časa za ruske in francoske priprave s tem, da je začela navidezno delovati za pogajanja v to, da bi se spor omejil samo na Avstrijo in Srbijo.

Tako na primer so prinašali listi dne 29. julija še ta-le pomirjevalna poročila:

Dunaj. Diplomatičen položaj se še danes ni končno pojasnil, a razni znaki kažejo, da se je nekoliko izboljšal, med njimi tudi poluradna izjava, ki jo je ukazala ruska vlada nalepiti v Peterburgu, v kateri izjavlja, da živi z vsemi velesilami v miru in da želi še nadalje mir. Napovedano dopustno potovanje nemškega cesarja smatrajo tudi diplomatični krogi kot znak, da mogoče vojsko lokalizirajo.

Berlin. Pričakujejo, da zdaj, ko se je napovedala vojska Srbiji, Rusija izjavi, kaj da hoče. Tu že zdaj ne presojajo pesimistično položaja in smatrajo za ugodno znamenje, ker se Dunaj in Peterburg še pogajata. Sodijo, da Rusija išče sredstev, da se izognemo evropske vojske.

Iz Londona se poroča, da je bilo gibanje na tamošnji borzi zelo živahno. Skoro vsi inozemski papirji so mnogo izgubili na svoji vrednosti. Ameriške vrednote so se dobro držale. Ob sklepu borze je došla vest, da je Rusija obljubila, da ostane nevtralna, ako se Avstro-Ogrska odpove pridobitvam srbskega ozemlja. To je na borzi napravilo najboljši vtis in so se kurzi takoj zvišali.

Med tem je ruska mobilizacija z brzino napredovala. Že dne 30. julija so poročali časopisi:

V Rusiji so mobilizirali dozaj 16 armadnih zborov, med njimi kijevski, odeški, moskovski in kazanski armadni zbor.

»Allgemeine Zeitung« je poročala dne 30. julija iz Londona s posebne strani: Ruska vlada je včeraj angleško vlado oficijelno obvestila, da je ruska vlada ukrenila vojaške odredbe. Ta korak utemeljuje

Rusija z vojno napovedjo Avstrije Srbiji. Ruska vlada zagotavlja, da se ta korak ne sme nikakor tako tolmačiti, kakor da želi Rusija izvesti vojsko in da bi ruske odredbe bile proti nadaljevanju vojske med Avstrijo in Srbijo naperjene. Rusija hoče s svojimi dosedanjimi ukrepi jasno pokazati svojo voljo, da hoče v avstro-srbskem sporu tudi govoriti besedo in dokazati, da ne more biti neinteresirana pri izidih avstro-srbske vojske. Gre se za eminentno vprašanje ruskega prestiža, vsled česar je morala Rusija najjasneje in najresneje izjaviti, da ji ni vseeno, kako da se dogodki razvijajo. Uradno obvestilo o ukrepih Rusije se smatra tu kot zelo resen preobrat v evropskem položaju, a vsega upanja še niso opustili, da se mir vzdrži. To naziranje se s tem okrepljuje, ker obstojajo med Nemčijo in Anglijo najboljše razmere in ker se obe državi neprestano trudita, da se omogoči omejitev vojske na Avstrijo in Srbijo. Ne prikrivajo si pa, da ruski ukrep položaj otežkočuje. Anglija soglašala popolnoma z Nemčijo, da bi ničesar ne koristilo, če se kaj podvzame za zadržanje sovražnosti med Avstrijo in Srbijo, ker se ne more dvomiti, da bo vztrajala Avstro-Ogrska na tem, da koraka do konca po svoji poti. — Rusija je torej pred svetom utemeljevala svojo mobilizacijo s tem, da hoče v sporu med Avstrijo in Srbijo ohraniti in varovati svoj vpliv na Balkanu, da pa ne namerava vojske.

Tisti dan, 31. julija, so pa prišla v časopisje že poročila o pismu, ki ga je, kakor je pisalo rusko »Novoje Vremja«, pisal avstrijski cesar ruskemu carju, in pa poročila o tistih znamenitih brzozavkah med nemškim in ruskim cesarjem. O teh brzozavkah bomo poročali v prihodnjem sešitku »Nemčija—Rusija«.

Na rusko mobilizacijo je odgovorila Nemčija s tem, da je cesar ukazal vojno pripravljenost armade in mornarice.

Rusija in Slovenci.

Ko je bila ruska mobilizacija splošno znana, je napisal »Slovenec« v soboto dne 1. avgusta na adresu Rusije naslednji znameniti članek:

Ruski car je ukazal mobilizacijo svoje armade. To je resno znamenje, da se pri-

pravlja svetovna vojska. V zadnji uri naslavljamo kot glasilo ogromne večine slovanskega naroda nekaj resnih besedi na naslov slovanske Rusije.

Če Rusija danes poseže v naš spor s Srbijo, se pravi to z drugimi besedami, da krije sarajevske morilce. Rusija, carska Rusija, je tedaj pripravljena prelivati kri svojih sinov in izzvati prelivanje krvi v celi Evropi, da po možnosti prepreči zasluženo kaznovanje kraljevskih morilcev. Če se Rusija izgovarja pri tem na svoje dolžnosti kot slovanska država, češ, da mora braniti Slovanstvo, ji odgovarjamo, da ta izgovor kot pošteni Slovani z ogorčenjem zavračamo. Srbija je s svojim ostudnim ravnanjem postala sramota za celo Slovanstvo. Hoče li Rusija, carska Rusija, postati soudeležena te sramote?

Ali ni ravno nasprotno po mnenju vseh poštenih Slovanov dolžnost vsega poštenega Slovanstva, da izruje iz svojega telesa srbski madež? Rusija stoji pred odločitvijo. Še ni padla zadnja beseda. Naj pomisli, da, če potegne meč za srbsko sramoto, potem izgubi Rusija enkrat za vselej vsak moralčen ugled med poštenim Slovanstvom. Rusofilstvo postane potem ravno tako sramota kakor srbofilstvo. Pomisli naj zlasti ruski car, koliko moralčnega temelja še ostane njegovemu prestolu, če mora marširati njegova častivredna armada v obrambo banditov. Vsak ruski revolucionar potem lahko z moralčnim zanosom gleda zaničevalno na ruske samodržce. Ruski car je žalibož po nepredornem zidu izvestne kamarile odrezan od ostalega sveta, zato ne vidi stvari, kakršne so, in vendar je po ukazu mobilizacije soditi, da namerava igrati va banque za svoj prestol.

Mi sprejemamo rusko početje popolnoma hladnokrvno. Rusija je na svoj mobilizacijski ukaz dobila že primeren odgovor po nemški mobilizaciji. Nemška armada je najmočnejša, kar jih je kdaj svet videl. Poleg z nami bo imela Rusija opraviti še s tem nasprotnikom, tista Rusija, ki je bila tepena od Japoncev. Kaj išče še, ona, ki ima desetisoč razlogov, da uporabi vse svoje sile za notranjo konsolidacijo! Upor in nezadovoljnost vlada v širni Rusiji. In ona se hoče meriti z najboljšimi armadami sveta, z avstrijsko in nemško? Pričakovati ima strahovitih udarcev,

stokrat hujših kot so bili japonski. Upajmo, da se strezne Rusija še v zadnjem trenutku in posluša modre nasvete Anglije, ki se z vso odločnostjo upira temu, da bi radi srbskih banditov nastala splošna evropska vojska. Rusija ima v rokah svetovni mir — pa tudi vso odgovornost za posledice in za svojo lastno usodo.

Glede Anglije se je takrat domnevalo, da so njena prizadevanja poštena. Pozneje se je izkazalo, da je igrala Anglija med tem časom zelo hinavsko vlogo.

Duh ruske države.

Kakor bomo pozneje videli, je ruski car utemeljeval svojo vojskino napoved Avstriji in Nemčiji med drugim tudi s tem, da je dejal, da gre Rusija na vojsko zato, da reši evropske Slované iz sužnjega jarma drugih držav.

Rusija je pravoslavna država, njen car vrhovni poglavar pravoslavne cerkve. Pravoslavje in ruska državna misel sta v Rusiji tesno združena. O duhu ruske države je napisal »Slovenec« dne 27. julija te-le zelo umestne misli pod naslovom: »Ruska nevarnost«. Najnovejši ruski imperializem in nacionalizem se brez dvoma izžareva in osredotočuje v tretji dumi (ruskem državnem zboru), toda vzrok in neposredni povod leži še drugje. Sedanjo dumo bi najlože imenovali »popovsko-črnostotnijsko dvorjanko«. Prva дума je bila izrečno kmečka, v nji je pri volitvah odločil kmet in bila je дума »trudovikov« ter socialnih revolucionarjev. Pri volitvah v drugo dumo je imel še glavno besedo kmet, toda vlada je volilni sistem že v toliko izpremenila, da je prišel do znatnega vpliva tudi izobraženec in polizobraženec. Radi tega je druga дума bila kadetovska, ali kakor bi mi rekli: liberalna. Pri volitvah v tretjo dumo je pa vlada sukala volilni sistem na vse strani tako, da so volitve izpadle po njeni volji. Splošno je kmeta potisnila nazaj ter se oprla na od vlade odvisno duhovščino in dvorjanstvo ter na takozvane monarhistične organizacije, ki so ustanovljene od vlade ter se njen skrajni del imenuje tudi »črna stotnja«.

Tretja дума je torej več ali manj taka, kakor jo je hotela imeti vlada. Imperializem in nacionalizem, ki puhti iz sedanje

tretje dume, je torej isti duh, ki prešinja tudi ruske vladne kroge.

Kaj je torej vzrok, da je zažarel ta nacionalizem in imperializem v sedanjem času v tako jarki luči?

Prvi vzrok leži po mojem mnenju že v ruski državni ideji sami. Rusija se mora neprenehoma širiti. Kakor hitro bi izgubila duha širjenja, bi pričela propadati. Bivajo časi in nastanejo leta, ko se ne širi dejanjsko, toda vedno obdrži duha širjenja. Ruski »dvorjan« hoče edino le »služiti«, to je, biti v državni službi. Ima morda doma velika posestva, toda jih ne vidi nikdar, dá jih v najem, sam pa služi, vseeno kje: v Peterburgu ali na Kavkazu, na Poljskem ali v Sibiriji. V kolikor bolj oddaljenem in šele sveže zavojevanem kraju »služi«, toliko ljubše mu je, ker toliko hitreje napreduje in obogati ter se proslavi. Rusija mora torej zavojevati vedno nove pokrajine, da ima kje nastaviti vedno naraščajoče množice svojega činovništva-dvorjanstva. To gre vedno dalje skoraj avtomatičnim potom. Iz tega je nastal neke vrste ruski državni misticizem, to je prepričanje in vera, da ima Rusija nalogo od višjih moči, da se širi vedno dalje, skoraj do neznanih mej.

Drugi vzrok ruske ekspanzivnosti so ognjene razmere na Ruskem samem. Ruski državni imperializem in ruska ekspanzivnost je neke vrste ventil za domače razmere. Kadar se je nabralo preveč eksplozivnih snovi in grozi nevarnost, da izbruhne revolucija, ni boljšega sredstva, kakor nanovo razžareti ruski nacionalizem in imperializem. Ruski revolucionarji vedo to dobro in radi tega ne črte ničesar tako zelo, kakor pa to gibanje. Zadnjič je Stolypin uspešno uporabil ruski nacionalizem, da je zadušil revolucionarno gibanje. Sedaj se na Ruskem revolucija organizuje nanovo in radi tega vzbuja tudi vlada nanovo nacionalistične in imperialistične težnje.

Tretji vzrok bi bila verska ideja. Ta ideja, združena z rusko državno mislijo, je med ruskim ljudstvom jako životvorna in zamore globoko pretresti narodno dušo. V zadnji rusko-turški vojski ni delovala toliko slovanska misel, kakor pa verska ideja, zavest, da pravoslavni kristjani trpe pod mohamedanskim jarmom. Ako bi bili

balkanski Slovani recimo luteranske ali tudi katoliške vere, bi se ruski narod ne bil toliko navdušil za njihovo rešitev. Pravoslavna vera je po ruskih pojmih tesno združena z državno mislijo. Rusa torej razburja že samo to, da bi bil pravoslaven narod podložen ljudem druge vere. Koliko bolj ga mora torej razburjati, ko sedaj neprenehoma sliši in čita, koliko »trpe« ruski pravoslavni ljudje v Galiciji in na Ogrskem radi svoje pravoslavne vere. Ta navidezna preganjanja pravoslavnih kristjanov v naši državi so zelo huda agitacijska sredstva ruskih vladnih krogov zoper našo državo. Ako bi se ruskim vladnim krogom ne zdelo potrebno agitirati in razburjati ljudstva zoper našo državo, bi ljudstvo gotovo ničesar ne vedelo o teh dozdavnih preganjanjih in bi se seveda tudi ne razburjalo.

Vzroki torej, da je Rusija želela vojske, so bili po tem trije: 1. Želja, da se Rusija razširi. 2. Želja, da zamori domače nemire in nezadovoljnost s tem, da si pridobi za ljudstvo naša ozemlja. 3. Želja, da razširi potom vojske moč pravoslavja na novo pridobljene slovanske narode v Evropi.

To zadnje bomo videli zlasti pozneje jasno. Kakor hitro so Rusi zasedli nekaj Galicije, so že delali za pravoslavje z vsemi močmi.

Pred napovedjo vojske smo čitali vedno poročila o velikanskih stavkah, ki so divjale v Rusiji. Delavstvo in tudi kmečko prebivalstvo je bilo skrajno nezadovoljno. Grozila je revolucija. Vojska je pomirila duhove. Kaj pa bode, če izpade vojska za Rusijo slabo? Ali ne bodo buknili nemiri doma še z večjo močjo na dan?

Rusija, klicala si strahove, da te mora biti groza pred njimi!

Rusija in Slovani.

Bili so časi, ko so nekateri Slovani mislili, da je ruska država prijateljica in pokroviteljica Slovanov. Taki nazori so se mogli razvijati le tam, kjer Rusije niso bliže poznali in kjer niso od blizu gledali njenih »ljubeznivosti« do svojih slovanskih sosedov in podložnikov. Srečni tisti Slovani, ki niso na lastni koži čutili ruskih objemov. Zakaj, kdor jih je čutil, ta se je

lahko živo prepričal, da je pokroviteljstvo Rusije pokroviteljstvo jetniškega paznika in prijateljski objem Rusije mrzel in silovit objem železne pesti.

Poljaki že nad sto let okušajo nasilne objeme ruske države. Vsaka druga država bi bila tako številnemu in kulturnemu narodu, kakor so Poljaki, dovolila vsaj nekoliko svobode in avtonomije. Rusija pa skoraj brez prenehanja kruto zatira Poljake, tepta njih jezik in vero. Vsaka država bi si med takim narodom, kakor so Poljaki, izkušala ustvariti vsaj kako vladi prijazno stranko. Rusija pa tega ni hotela in ni znala. In vendar so Poljaki slovanski narod s slavno zgodovino in s staro kulturo, ki daleč presega rusko kulturo. Najbolj čudno je pa še to, da so Rusi najgrozoviteje zatirali Poljake ravno takrat, ko so njeni agenti zunaj ruskih mej najbolj širili rusofilstvo. Zato je pa gotovo, da nobena država nima v svojih mejah toliko sebi sovražnih elementov kakor ravno Rusija. Birokratična Rusija je toliko slepa in brezčutna, da se tega skoraj ne zaveda. Francoski časopisi pa sedaj, ko je Rusija zakrivila svetovno vojsko, dosti glasno grajajo velikansko politično napako Rusije, ki si v sto letih ni znala pridobiti zaupanja Poljakov ter si ni vzgajala niti najmanjše Rusiji vdane poljske stranke. Nasproti Poljakom se ruska politika nikoli ni ravnala po načelih kake slovanske vzajemnosti ter ni imela niti toliko politične modrosti, da bi vsaj z ozirom na lastno korist ravnala nekoliko obzirneje in prijazneje.

Nekoliko bolj slovanski videz je imela ruska balkanska politika. Rusija je balkanskim Slovanom pomagala, da so se rešili turškega jarma. Ali je to delala iz ljubezni do Slovanov? Nikakor ne, ampak le zato, da bi mogla s pomočjo balkanskih Slovanov omajati Turčijo, zavladati nad Balkanom ter si priboriti prosto pot v Sredozemsko morje. Tudi Srbijo podpira samo zato, da bi mogla Avstrijo izriniti z Balkana ter Bolgarijo ovirati, da ne bi prišla preblizu Carigrada. Sredi vojske balkanskih zaveznikov proti Turčiji je bila Rusija vsled prevelikih črnogorskih in srbskih zahtev v albanskem vprašanju prisiljena odkrito izjaviti, da se kot samostojna velesila ne more dati voditi od srbskih ali črnogorskih, ampak le od realnih

ruskih koristi; Rusija je Balkancem glasno zaklicala, da jo mora voditi le težnja za razširjenje ruskega vpliva. To je dejansko pokazala v svojem ravnanju nasproti Bolgarom, ki jih je neusmiljeno izročila Rumunom, slovanomrznim Grkom ter Turkom, dasi bi bila z lahkoto ukrotila Rumune in Grke ter zadrževala Turke. Ruski uradni časopisi so z veliko slastjo ponavljali grške laži in klevete proti Bolgariji. Zato so se Bolgari po veliki večini odvrnili od Rusije, ker ji nič več ne zapajo. Edino Srbi še zaupajo Rusiji. A tudi to medsebojno zaupanje ni zgrajeno na podlagi slovanske vzajemnosti, ampak na skupni mrznosti proti Avstriji in proti katoliški Cerkvi.

Notranja ruska politika ima dve vodilni načeli: rusko narodnost in pravoslavje. Po teh načelih zatira vse druge narodnosti, slovanske in neslovanske, ter vse druge vere, najbolj pa katoliško. V novi dobi ni nobena država tako grozovito in vztrajno preganjala katoličanov kakor Rusija. Ravno zadnji dve leti je Rusija zopet zelo očitno pokazala svoje nespravljivo sovraštvo proti katoličanom. Rusko zunanjo politiko pa vodi teženje po veliki svetovni ruski državi, ki naj bi na jugu, severu, zahodu in vzhodu strla vse, kar ji ovira prosto pot do svetovnih morij, in pojeptala vse, kar zadržuje njeno ekspanzivnost. Predvsem si pa želi pridobiti odločilno in vodilno vlogo na Balkanu, da bi mogla ob ugodni priliki zasesti Carigrad. Slovani in katoličani torej nimajo nobenega razloga, da bi se ogrevali za Rusijo, ampak še nasprotno. Rusija sama bi pa bolje storila, da bi najprej uredila svoje gnile notranje razmere.

Nekronani car Rusije.

Srbija je imela svojega nekronanega kralja v ruskem poslaniku Hartwigu, ki je obvladoval vso srbsko politiko in imel odločen vpliv na srbsko vlado.

Rusija pa ima svojega nekronanega carja v osebi meniha Razputina, ki ima zlasti odločen vpliv na rusko carsko družino.

»Slovenec« je prinesel o tem možu tale zanimiv članek:

Razputin je že dvakrat preprečil, da ni nastopila Rusija poti vojne. Iz popol-

noma zanesljivega vira vam lahko povem, da je ob času balkanske vojske samo Razputinov vpliv zabranil evropsko vojno. Vprašanje je, če se bo to zgodilo še tretjič, kajti samo od Razputina je sedaj odvisno, kako se bo odločila Rusija.

Razputin je star človek, rodом iz Sibirije, kmečkega rodu. Pred leti je prišel v Peterburg ter začel oznanjevati svoje nauke. Ustanovil je neko novo versko sekto, takoimenovane »hliste«, po slovensko »bičarje«, ter je pridobil zanjo zlasti dvorne kroge, predvsem ženske, ki zavzemajo najvišje stališče. Pravijo, da se hlisti morajo dati od Razputina v kopeli bičati. Razputin in njegova sekta je eden največjih škandalov, kar jih je videla novejša zgodovina.

Ta škandal je na Ruskem popolnoma javen, o njem se govori v vseh krogih, piše na široko v najvažnejših dnevnikih in o njem se je razpravljalo tudi na široko v ruski državni dumi.

Navdušena pristašinja Razputina je predvsem ruska carica, ki ga ščiti. Ruski ministri so proti hlistovskemu škandalu in Razputinovemu vplivu brez moči, deloma so pa celo naravnost od njega odvisni. Stolypin in Kokovcev ga nista mogla odstraniti, javno znano pa je, da je sedanji prokurator svetega sinoda, torej ena prvih ruskih oseb, vrhovni glavar ruske cerkve, Sabler, naravnost Razputinov varovanec in je dobil svojo službo z Razputinovo pomočjo.

Ni še tako dolgo tega, kar se je vršila v ruski državni dumi o Razputinovem škandalu silno ostra debata. Eden izmed najuglednejših poslancev, voditeljev zmerne vladne stranke, je v ostrem govoru zabil Sablerju v obraz, da je padel na kolena pred Razputinom in ga prosil, naj ga naredi za načelnika svetega sinoda. Sabler je odgovarjal silno slabo; rekel je samo, da on pada na kolena pred samim Bogom, niti z eno besedico pa ni oporekal, da je dobil službo na Razputinovo prošnjo in niti z eno besedico ni tajil, kar se je očitelo Razputinu in njegovim pristašem.

V novejšem času je postal Razputin duhovnik, to pa na sledeči način:

V carjevem vrtu je bil vrtnar, kateremu je Razputin predložil, da ga napravi za škofa, ako mu obljubi, da ga bo, ko

postane škof, posvetil za duhovnika. Vrtar je bil zadovoljen. Razputin ga je priporočil in dobil je v kratkem duhovniško posvečenje, potem je pa napredoval hitro ter je slednjič postal škof, če se ne motim, v Kazanu. Za plačilo je pa potem posvetil Razputina za duhovnika.

Značilno je, da se o Razputinu in njegovih škandalih v zadnjih časih na Ruskem javno piše v silno ostrem tonu celo v največjih in najuglednejših listih. Izgleda, kakor da dvor nima več moči, da bi to preprečil, kajti razburjenje je preveliko.

Pred dnevi smo brali, da je bil proti Razputinu prirejen atentat, ki se je pa samo deloma posrečil.

Razputin je odločno proti vojni in je že dvakrat s svojim vplivom preprečil, da Rusija ni pričela vojne. Seveda ni proti vojni iz nobenih političnih razlogov, ker se na politiko pač bore malo razume. Menda ga vodijo mistični razlogi njegove sekte, mogoče pa tudi, da se boji, da ne bi v slučaju vojne izgubil svojega vpliva. Na vsak način je poniževalno za celo človeštvo, da je dogodek tako ogromne važnosti, kakor je svetovni vojni požar, odvisen od kaprice nekega sibirskega vagabunda.

Pripomnim še, da se mi takozvano rusko revolucijsko gibanje za vprašanje svetovnega miru ne zdi velikega pomena. Poljski revolucionarji bodo brez dvoma pričeli z nemiri s tem namenom, da poglobe razdor med Avstrijo in Rusijo in zanetijo svetovni požar, iz katerega upajo, da zopet izide neodvisnost poljskega naroda. Ruski revolucionarji bi bili sami na sebi razpoloženi proti vojni, toda ravno vojna z Avstrijo tudi njim ne bi bila tako nesimpatična. V njihovih očeh predstavlja namreč Avstrija sovražno moč, v nji vidijo posebljenje »klerikalizma« in vlade privilegiranih stanov. Ruski anarhist in revolucionar je pa sovražnik vsake vere in vsakega državnega reda. Misel, da zadajo z udarcem zoper Avstrijo tudi občuten udarec katoliški Cerkvi, ki je še vedno v Evropi glavna braniteljica konservativnih načel, bi mogla imeti tudi za ruskega revolucionarja toliko privlačne sile, da bi radi nje odstopil od svojega protivojnega načela.

Edino ruski dvorni krogi morejo torej preprečiti, da Rusija ne zaneti svetovne

vojne; med temi dvornimi krogi ima pa odločilni vpliv sibirski vagabund Razputin.

Ruski bojni načrt.

Francoski general Cherfils je v listu »Echo de Paris« napisal članek o nalogah ruske armade v slučaju francosko-nemške vojne. Ta naloga je poglavito v tem, da ruska armada čim uspešneje podpira zavezniško francosko vojsko. Cherfils konstatira, da je med Rusijo in Francijo za slučaj francosko-nemške vojne sklenjen dogovor, ki temelji na načelu: dam ti, da ti meni daš. Francija je Rusiji že dala 17 milijard frankov, zavezala pa se je, da ji posodi še dve in pol milijarde v letnih obrokih po 500 milijonov frankov. Rusija se je zato zavezala, da bo v slučaju vojne z Nemčijo Francijo z vso svojo vojno močjo podpirala in porabila del posojila za izboljšanje orožja in vojske. V prvi vrsti ima posojilo porabiti pri mobilizaciji, da se ne bi vojni nastop preveč zavlekel. Vpoštovati je namreč neizmerno obsežnost ruskega carstva, velikansko razdaljenost posameznih posadk, pomanjkanje železnic in cest, zlasti proti zapadu, ter slabo razvito brzojavno in telefonsko omrežje.

Ob nadaljnjih pripravah za vojno ne bo smelo vodstvo ruske armade pozabiti nauka, ki ga je podalo že leto 1866., namreč načela, da se vojna odloči samo na enem kraju. Rusija bo morala torej vse svoje vojne odredbe naperiti proti najmočnejšemu nasprotniku ter si postaviti za smoter, da stre nemško vojsko, dočim zadostuje, če ostane napram Avstro-Ogrski v obrambi.

Glede Ruske Poljske sodi imenovani general tako-le: Rusko-poljsko mejo objemata Nemčija in Avstrija v daljavi 700 kilometrov. Jasno je, da bo nemško vojno vodstvo izkušalo rusko vojsko, ki se nahaja na Ruskem Poljskem, že v mirni dobi uničiti, še preden ji pride drugo rusko vojaštvo na pomoč. Pričakovati je torej, da Nemčija Ruse z vpadom na Rusko Poljsko preseneti, kar je toliko lažje mogoče, ker ima Nemčija ob tej meji dobro razvito železniško omrežje.

Naloga ruskega vojnega vodstva bi torej bila, da ne čaka, marveč da poišče

sovražnika na njegovem ozemlju, stanje obmejnih vojnih zborov pa že v mirnem času zviša in poskrbi z rezervisti, da se lahko izpopolni vsaka vrzel, dokler se ne mobilizirajo ostali ruski vojni zbori in ne dospe na kraje, kamor so namenjeni.

Pravi operacijski načrt se seveda šele določi z ruskim vrhovnim armadnim vodstvom. Nikakor pa ne sme ruski napad veljati samo nemškimi vojnimi zborovi v vzhodnomorskih pokrajinah, marveč se mora obrniti tudi proti zboroma v Šleziji in na Poznanjskem, kajti ta dva zapirata glavne poti v Berlin.

Ker bo angleška vojna sila onstran kanala cesarja Viljema zadrževala vse nemško brodovje, bo ruska mornarica, kakor je pričakovati, imela svobodne roke ter se bo bržkone pri svojih operacijah opirala na prusko vzhodnomorsko obalo, zlasti pa na Gdansko.

Rusija bi storila veliko napako, ako bi pričela ofenzivo tudi proti Avstriji. Pet vojnih zborov vojnega okrožja kijevskega bi marveč zadostovalo, da ob gališki meji zadrže prodiranje avstrijskih čet.

Za ofenzivo proti Nemčiji bi po Chersu bilo na razpolago: pet varšavskih zborov, štirje vilnski zbori in trije do štirje iz peterburškega vojnega okrožja. Tako bi stalo 17 do 18 ruskih vojnih zborov zoper deseterico združenih nemških in avstrijskih vojnih zborov.

Če bo rusko armadno vodstvo po tem načrtu nastopalo, tedaj ni dvoma, da reši svojo prvo in najvažnejšo nalogo.

No, ta načrt je, kakor se vidi, doslej šele na papirju! Zanimivo pa je, da francoski general izrecno naglašja, da bodo v vojno, ki je danes že dejstvo, posegli vsi deli obeh evropskih državnih skupin!

Angleška sodba o ruski armadi.

Vojni poročevalec in vojaški sotrudnik lista »Manchester Guardian«, ki ga v Angliji zelo cenijo, sodi o ruski armadi tako-le: Noben poznavalec ruske armade ne more popolnoma zanikati, da bi ruski vojaki ne bili dobri v vojski, a popolne vojne sposobnosti se tudi nihče ne upa o njih trditi. Ruska armada bi pravzaprav

morala biti vsaj tako silna kakor katera koli armada, ker si je še nedavno pridobila praktične izkušnje v vojski. Strokovnjaki pa trdijo, da napravi poražena armada več izkušenj kakor zmagovita armada. Opozarjati se mora, da se o popolni zanesljivosti na rusko armado ne more govoriti. Milijone ljudi ima Rusija, vprašati se pa mora, če so ruski častniki, če je ruski generalni štab sposoben, da vodi te milijonske množice k zmagi. Če se sodi po izkušnjah v mandžurski vojski, ni ruski častnik boljši, kakor je bil pred enim rodod. Načrte hitro izdelavati in hitro pretehtavati so ruski častniki sposobni, a odpovejo, kadar jih morajo v dejanja izpremeniti. Le tako si je mogoče predstavljati poraze ruske armade pri Ljaojanu, Šahu in pri Mukdenu, ki se je še leta 1900 smatrala za nepremagljivo. Ne more se dvomiti, da vrže Rusija na bojno pozorišče lahko 20 armadnih zborov, a koliko jih lahko hitro premika, in sicer tje, kjer so potrebni, na to bi se morebiti danes najlaže odgovorila nemški in avstrijski generalni štab. Najboljši del ruske armade tvori Ivan Ivanov, ruski mušik, a kreposti navadnega vojaka ne pomagajo, če ne stoji generalni štab na vrhuncu svojih dolžnosti in če železnice ne funkcijonirajo tako, kakor bi morale. Proti Japoncem so razpolagali Rusi z boljšimi vojaki, Rusov je bilo več kakor Japoncev, njih kavalerija in artiljerija sta bili boljši kakor japonski, a kljub temu so bili Rusi poraženi. Vojske z Japonci niso izgubili ruski vojaki. Nihče pisatelja tega članka ne prepriča, da bi bili ruski častniki »en masse« dobri. Tisti, ki prihajajo iz vojnih šol, so sicer izborni teoretiki, a več ne, ostali častniki so pa komaj nekoliko bolj izobraženi kakor tisti, ki jim poveljujejo. To vé brez dvoma tudi generalni štab v Peterburgu.

Rusija in njene vojske.

Čudno dejstvo je, da si je Rusija pridobila svoje velike politične uspehe in svojo državno moč na svetu, ne da bi si kdaj priborila sama zase zmagovitih bitk proti kaki zahodni državi. Kjer so Rusi zmagali, tedaj so bili zvezani z drugimi. Če so se opirali sami nase, so vedno v bitkah prišli na kratko. Pač z neko izjemo, z

zmago Petra Velikega čez Karola XII. Švedskega pri Pultawi, ko se je šele ustanovila velika država Rusija. Toda pri Pultawi je imel Peter Veliki šestkratno premoč, in potem pri Prutu so se Rusi rešili le vsled izdajstva velikega vezirja popolnemu uničenju od Turkov in so morali skleniti sramoten mir. V sedemletnem boju so bili pri Zorndorfu pobiti, tudi pri Kunersdorfu je moralo eno rusko krilo že bežati in le Avstriji pod Lavdonom so ustavili bojevanje. Pri Cassano in Noviju je bil Suwarow združen z Avstriji. Pri Austerlitzu je zmagal Napoleon, ravnotako pri Smolensku in Borodinu. V osvobodilnih bojih se imajo zahvaliti Nemcem. V krinski vojski so zmagali združeni Francozi in Angleži. Pri Plevni so morali Rumunci priti Rusom na pomoč. Dogodki v rusko-japonski vojski so nam še v dobrem spominu. Odkod vsi ti neuspehi? Mar li je krivo tega vodstvo ali pa Rusa kot vojaka precenjujemo?

Veliki knez Nikolaj Nikolajevič.

Vrhovnim poveljnikom celokupne ruske armade je bil imenovan dne 18. novembra 1856 rojeni, sedaj 58 let stari veliki knez Nikolaj Nikolajevič. Njegova mati Aleksandra je bila oldenburška princezinja, torej Nemka.

Njegov oče Nikolaj je bil tretji sin carja Nikolaja I. Ta njegov oče je vzbujal svojčas v Peterburgu mnogo pozornosti vsled svojih mladostnih norosti in ljubezenskih dogodkov. V vojski s Turki leta 1877./78. se je izkazal kot popolnoma nesposobnega vrhovnega poveljnika in je moral biti odstavljen. Dokazalo se mu je tudi, da je bil v zvezi s sleparskimi liferanti za armado. Vsled tega je izgubil vse službe in bil postavljen pod kuratelo. Umrli je duševno bolan.

Njegov sin Nikolaj Nikolajevič, sedanjí vrhovni poveljnik ruske armade, je spremljal kot 21letni častnik generalnega štaba svojega očeta v vojsko proti Turkom, kjer se je kot adjutant generala Radeckija v dolgotrajnih in krvavih bojih na šipka-prelazu odlikoval s svojo neustrašenostjo in pogumom. Za to je bil odlikovan

z redom sv. Jurija; od nemškega cesarja Viljema pa je dobil nemški red »Pour le merite«. Potem je bil delj časa nastavljen pri ruskem carjevem polku osebne garde in je v tej službi vodil tudi izobraževanje sedanjega ruskega carja v športu in vojaških stvareh. Od tega časa izvira močni vpliv, ki ga ima nad sedanjim carjem.

Hitro je veliki knez napredoval v vojaških časteh in službah. Leta 1890. je bil generallajtnant ene ruske gardne kavalerijske divizije, leta 1895. je bil vrhovni nadzornik kavalerije in leta 1905. je bil predsednik sveta deželne brambce. Poleg tega je imel vrhovno poveljstvo čez gardo in vsemi polki peterburškega vojaškega okraja.

Ko je leta 1897. obiskal nemški cesar Viljem ruskega carja, je imenoval pri tej priliki velikega kneza Nikolaja Nikolajeviča šefom nemških huzarjev v Magdeburgu.

Poročen je veliki knez s črnogorsko princezinjo Stano, rojeno leta 1868. Prej je bila sedanja žena Nikolaja Nikolajeviča poročena z vojvodom leuhtenburškim. Zakon pa je bil ločen in Stana se je poročila z Nikolajem Nikolajevičem.

Mlajši brat velikega kneza pa je poročen s črnogorsko princezinjo Milico. Tudi tretja hči kralja Nikita črnogorskega je poročena v Peterburgu.

Hiše teh treh Črnogork so v Peterburgu postale kmalu središča panslavističnega gibanja, ki gori sovraštva proti Avstriji.

V Peterburgu tudi ni nobena skrivnost več, da je veliki knez Nikolaj Nikolajevič hlepel po ruski carski kroni in da je bil zelo ozlovoljen, ko se je rodil ruskemu carju sin-naslednik.

Nikolaj Nikolajevič je postal glava takoimenovane »stranke velikih knezov« na ruskem dvoru. Ta stranka je navdahnjena panslavističnega duha in zelo bojaželna.

Ruski car je miroljuben, neodločen in omahljiv. Veliki knez Nikolaj Nikolajevič je že tekom balkanskih vojsk izkušal pregovoriti carja za vojsko. Kar se mu tedaj ni posrečilo, je dosegel sedaj.

Nikolaj Nikolajevič je tudi vplival, da je Rusija z železno roko zatirala vsako svobodno gibanje v Rusiji. Vsled tega je

bilo poizkušenih nanj že mnogo atentatov, ki se pa niso posrečili. To mu je zagotovilo še večji vpliv na dvoru in še večjo priljubljenost pri ruski cerkveni stranki.

V turški vojski se je veliki knez izkazal kot hrabrega vojaka. Kot vrhovnemu poveljniku v sedanji vojski mu bo treba dokazati, če je tudi sposoben voditi velikansko armado, in če je v stratezičnem oziru kos stavljeni mu nalogi.

Prvi boji.

Dne 6. avgusta je prišlo z Dunaja poročilo: Danes ali jutri pride do preloma med Avstro-Ogrsko in Rusijo.

Še isti dan je prišlo nadaljnje poročilo: Ruskemu poslaniku na avstro-ogrskem dvoru, gospodu Šebeku, je naša vlada poslala potne listine. Istočasno je naše zunanje ministrstvo naročilo avstro-ogrskemu poslaniku v Peterburgu, naj takoj od ruske vlade zahteva potne listine in če mogoče že danes zapusti Rusijo.

Kocka je padla tudi na mizi naših in ruskih diplomatov. Pokazala je sliko: — vojska!

Še nikdar ni imela naša država z Rusijo nobene vojske, in te dni je bilo prvič v zgodovini slišati, da križata ti dve državi orožje.

»Duh, ki je pripustil, da so Srbi lastnega kralja in njegovo ženo umorili,« je pisal cesar Viljem carju Nikolaju, »živi še vedno v oni deželi. Brezdvomno boš z mano ene misli, da doleti vse one, ki so za ta gnusni umor moralno odgovorni, zaslužena kazen.«

Ruski car pa je bil drugačnih misli.

Začel je »najstrašnejšo vojsko, kar jih je Evropa sploh doživela,« kakor se je izrazil cesar Viljem carju Nikolaju.

Velikansko odgovornost je prevzel s tem nase car Nikolaj.

Že začetkom meseca avgusta so prihajala poročila o premikanju ruskih čet. C. kr. korespondenčni urad je dne 6. avgusta poročal: Z ruske meje prihaja čezdalje več poročil, da se niso umaknile samo obmejne straže, ampak da tudi glavne ruske sile korakajo iz notranje Ruske Poljske proti severu in severovzhodu. Iz tega sklepajo, da ruska vojna pripravljenost kljub dolgotrajnim pripravam in zbi-

ranjem še ni toliko zrela, da bi se upala spustiti v boj v Ruski Poljski.

Iz Budimpešte pa se je 7. avgusta poročalo, da je prišlo na rusko-avstrijski meji do sovražnosti, in sicer na ta način, da so Rusi pogнали v zrak železniški most, ki leži na Granici. Tako je pretrgana železniška zveza čez mejo.

Dne 8. avgusta je poročal c. kr. korespondenčni urad: Danes ob 11. uri 30 minut dopoldne je prišlo od avstrijsko-ruske meje poročilo, da so včeraj dopoldne ruski kavalerijski oddelki nadaljevali poizkuse priti na avstrijsko ozemlje. Pri kraju Adamovki se je ob 8. uri zjutraj bil boj med našimi obmejnimi četami in ruskimi kozaki, ki so po daljšem ognjenem boju bili odbiti in so se morali umakniti na rusko ozemlje.

Pri Nowosielici so avstrijske čete zavzele višino Mohile, kjer se je nahajala dobro zavarovana ruska straža. Kljub temu, da je sovražnik dobil pomoč, so naše čete obdržale zavzeto postojanko.

Naše čete so prestopile rusko mejo in se polastile mest Olkusz in Wolbrom, ki ležita severozahodno od mesta Krakov, blizu meje.

Pri Nowosielici, ki leži ob meji med Galicijo, Bukovino in Besarabijo, se je posebno odlikoval orožniški stražmojster Evgen Gadza, ki je navduševal naše in jih vodil na naskok na višino Mohile, katero so naše čete zavzele. Mohile je višina, ki obvladuje tamošnji mejni prehod. Komaj so naši višino zavzeli, je že dobil sovražnik pomoč, ki je znašala, vstevši ruske čete in rezervo, najmanj eno stotnijo. Gadza pa je premoči kljuboval in višino obvladal proti naskokom mnogo močnejšega sovražnika.

V nedeljo dne 9. avgusta se je poročalo, da je prišlo med mladimi strelci iz Galicije in ruskimi kozaki do večjega boja pri Miechowu. Rusi so imeli 400 mrtvih in ranjenih, strelcev pa je bilo mrtvih in ranjenih 140.

Na poti v boj.

Krasno sliko o poti v boj je opisal »Slovenčev« poročevalec iz vojnega poročevalskega stana. Pisana je dne 26. avgusta, torej v času, ko so se naše čete že

borile proti Rusom, druge se pa še pomikale za prvimi četami v boj. Poslušajmo!

Moderna armada potrebuje prostora. Milijonske armade so tako razsežne, da jih ni mogoče pregledati ne v fronti, ne v globino. Samo neprimerno majhni drobci modernih armad so ono, kar more opazovalec pregledati, slediti kretanju, opazovati delovanje in o čemer more poročati. Iz tega raznovrstnega mozaika poročil, opazovanj in opisov je mogoče šele daleč zadaj sestaviti surov načrt o armadnem kretanju; natančen, določen in jasen opis vojnih dogodkov pa bo mogoče napraviti šele mnogo kasneje na podlagi strogo znanstvene uporabe predležečega gradiva.

Samo majhne skupine so torej, ki jih je mogoče opazovati, stotnije in bataljoni; s polki že ne gre več. Gosta megla se še razprostira nad obširno pokrajino, ki jo obdajajo nizki griči; oprijemlje se v piramide zloženih pušk in globoko se zajeda v debelo vojaško obleko. Utrujena četa počiva. Ne budi je izdajski rogov glas, marveč od osebe do osebe se bude utrujeni speči vojaki. Usta se odpro k dolgo zategnjenemu zdehanju, roke se avtomatično dvignejo k zaspanim očem, potem odločen mah in mož vstane s svojega debelo nastlanega slamnatega ležišča, steza se in steza in lepo počasi, kakor bi bil doma in ne v vojni, si poišče skupaj svoje stvari in željno čaka na svojo jutranjo kavo. Pridni kuharji se marljivo sučejo krog majhne, lokomotivi podobne prevozne kuhinje in prilagajajo drva; ko pride četa s svojimi skodelicami, dobi v nekaj kratkih minutah vsak svoj obilo odmerjeni delež. Kruh ima s seboj in če je zviti in iznajdljiv, vzame tudi kapljico mleka za začimbo. Mož in častnik brez razlike: pred kuharjem in postavo so vsi enaki.

Četa je zbrana. Mladi obrazi, vitke, mišičaste postave in kosmati bradači z grobimi, nerodnimi kretnjami pa železnimi pestmi. Kratko povelje in četa krene svojo pot. Spredej trije možje, v dolgih presledkih zveze, potem predstraža. Treba se je zavarovati — nič se ne vé! Levo in desno se razkrope patrulje, da oprezujejo za sovražnikom in vzdržujejo zvezo s sosednjimi četami. Naj je tudi lastna konjenica daleč spredaj, kaj zato! V običajnem koraku gre oddelek dalje, neprisiljeno, udob-

no. Vsak nosi svojo puško in prtljago kakor vé in zna. Tako gremo v mladi dan, proti blestečemu vzhajajočemu solncu. Tako mine pol ure; tu zadenejo na prve zaspane poljske straže, ki so nam zavarovale nočni počitek. Sprejememo jih medse, te dobre tovariše; danes gredo z glavno četo, da si bodo mogli o priliki odpočiti. Vročina je vedno huja, cesta vedno bolj prašna. Kolona se razdeli: en del gre na desni, drugi na levi strani ceste. Tu privihra jezdec v divjem diru; očitno ima zelo važno naznanilo. Pred poveljnikom parira svojega pihajočega konja, poveljnik vidira naznanilo in že izgine jezdec v gostem cestnem prahu. »Preteto kljusel!« se jezi neki infanterist, ki mu prah jemlje sapo; tisti hip pa že pridrvi mimo avto, mož nima zanj nobene besede, pač pa uničujoč pogled. Méni se zanj avtomobilist.

Kakor daleč sega oko — nič ko ravnina in ravnina; brezkončna, dokler se v dalji ne zlije z nebom in sivo modrino. Patrulje prihajajo in odhajajo, utrujene, potne, raztresene preko polja kakor kroglice živega srebra. Tako gre dalje, ura za uro. V žgoči opoldanski vročini se kolona ustavi; vse se brez povelja vrže na tla, da si privošči uro počitka. Nihče ne misli na jed; samo vode, vode! In tu prihaja. Majčkeno majhni se pokažejo konji; daleč so še, kajti voz z vodo je težak in gre le počasi naprej — vse prepočasi za izsušena grla. Napajalniki, vojaške steklenice in kozarci že čakajo. Voz prihaja bliže in bliže — vsa trudnost izgine, vse plane k vozu. V dolgih, pohlepnihi požirkih teče voda po suhih grlih; sicer ni kak hladen gorski studenec, toda mokra je in to zadostuje. Tudi na straže ne pozabimo. Medtem dospe kuhinjski voz; med potjo so nam pripravili izborna kosila: meso, in sicer izdaten kos, riž in krompir. Kosilo je ravno tako hitro pospravljeno, kakor je bilo razdeljeno; še četrta ure za prebavo — ravno dovolj za pipico tobaka — in potem čvrsto naprej. Pač so izprva kolena neokretna in trda, toda po kakih sto korakih se razgibljejo in dalje gremo do prihodnje postaje.

Ljudi skoro ni videti nobenih. Boječe se poskrijejo po svojih revnih kočah — a kaj naj bi jim neki vzeli? Kjer nič ni, tudi cesar ne vzame! Polje leži zapuščeno —

in kakšno polje! Marsikak hribovec med nami nevoščljivo ogleduje dolge temno-črne brazde in si misli: »Ko bi bilo to-le moje!«

V daljni dalji se zasveti zvonik, ob njem cerkev in vas. Naša postaja. Danes imamo srečo — prvi smo. Patrulje in straže so že preiskale celo ozemlje — o sovražniku nobene sledi. Mirno vkorakamo v kraj. Hitro si poiščemo stanovanje, kolikor je pač dobiti; kdor ne najde prostora v hišah in listnjakih, si napravi šotor in poišče slame, da si uredi svoj stan kolikor se dá udobno. Vaščanov dolgo ni na izpregled; potem se prikažejo najprej — seveda — otroci. Izpočetka si ne upajo prav blizu in samosrajčniki uporno drže v ustih svoje prste; ko pa se jim prijazno približajo nekateri naši možje, ki imajo sami doma svoje otroke, in najkorajnejšim ponudijo sladkorček ali kosček čokolade, tedaj se kmalu sklenejo debela prijateljstva, kar nam seveda pridobi tudi srca očetov in mater.

To idilo pa neprestano moti konjsko peketanje in avtomobilski signali. Kmalu je vsa vas zavita v oblak prahu in na cesti vidiš komaj tri korake pred seboj, tako da se naš dolgi tren z municijo, proviantom in kovčki takorekoč neviden pripelje v vas. Dolga, nepregledna vrsta voz, eraričnih in kmečkih, se ustavi na travniku poleg vasi. Sanitetni voz, ki pride zadnji, nima danes nobenega drugega gosta, nego trenske in sanitetne vojake — vse zdravo, nihče marod! Če bi moglo tako ostati! Kako bo jutri?

Vojaki se zbero v skupine in kramljajo, pojo in kade, eni leže, drugi stoje; nekateri se umivajo, kajti skorja prahu neznosno grize, drugi pišejo dopisnice, naslonjeni na kak polomljen plot; najbolj radovedni pa pohajkujejo skozi vas in oprezujejo za kakim prijaznim obrazom, skritim za cveticami na oknu, drugi pa izginejo v vaški cerkvi, kjer najdejo najboljšo tolažbo v svoji stiski.

Ura je šest, večerja! Danes je grahova juha, dobro začinjena. Časa imamo še dovolj, sovražnika nikjer, ravno tako ne povelja. Ta pride šele pozno in pošta tudi. Saj je glavna četa več kilometrov za nami. Počasi nastopajo straže, mrak se komaj vidno vlega nad vas. Vsak dohod, oziroma izhod iz kraja se zavaruje s stražami, lahko

smo mirni; poljske straže gredo, da nadomeste svoje tovariše, oddelek v pripravi leži na alarmnem prostoru v polni opravi.

Počasi se stemni. Ne celo; medli svet prekrasnege zvezdnatega neba prodira skozi temo. Tam pred podom leži mlad rezervist in ne more spati. Mučijo ga zle slutnje. Jutri že? V težkih mislih gleda proti nebu. Zvezda se utrne in pade v daljnem svetlem krogu na zemljo. Je-li to bila njegova zvezda?

Boj mladih strelcev iz Galicije.

Takoj začetkoma boj z ruskimi četami so se junaško izkazali mladi strelci iz Galicije. Sijajen uspeh je kronal njih junaštvo!

Osemsto mladih strelcev iz Galicije pod poveljstvom stotnika Franka je napadlo tisoč spečih kozakov. Po enournem ljutem boju so morali ruski kozaki bežati. Na mestu boja so pustili 400 mrtvih in ranjenih Rusov. Mladi strelci pa so imeli 140 mrtvih in ranjenih tovarišev.

Boj se je vršil v noči med 7. in 8. avgustom pri mestecu Miechow, ki leži na važnem križališču cest. To mesto so naši zavzeli.

Važen je bil ta boj tudi vsled tega, ker so Poljaki v Galiciji takoj začetkom bojev pokazali, da hočejo pomagati svojim bratom v Ruski Poljski za pridobitev svobode.

List »Gazeta Poranna« je javil iz Krakova poročilo, kot smo je navedli zgoraj.

O teh bojih se je še nadalje poročalo: Organizacija mladih strelcev je urejena po organizaciji skavtov in podobna naši sokolski ali orlovski organizaciji. Namen ji je, da vzgaja mladino v duhu hrabrosti in plemenitega življenja do junaških mož, ki naj koristijo domovini. V organizaciji je vpeljan popolnoma vojaški red in vojaška izobrazba, tako da služi ta izobrazba za poznejšo službo v armadi.

V bojih pri Miechovu so prejeli ti mladi strelci ognjeni krst. Mesto Miechow leži kakih 30 kilometrov severno od Krakova v Ruski Poljski. Mladi strelci so napadli kozake ponoči, v spanju.

Nočni napadi niso lahki, temveč zahtevajo od napadalcev mnogo izurjenosti.

Napadalcem je treba posebne vojaške izobrazbe za take nočne napade.

Mladi strelci so s tem napadom pokazali, da so vojaško tako izobraženi, da se morejo ramo ob rami s pravimi vojaki boriti proti sovražniku.

V čete mladih strelcev so uvrščeni mladeniči, stari 17 do 20 let. V bojih pri Miechovu so ti mladeniči pokazali veliko vztrajnost in vojaško disciplino. Izgube, ki so jih imeli, pa so dokaz, da so se mladeniči vrgli v boj brez strahu pred smrtjo. Borili so se s sovražnikom, ki je bil brezdvomno delj časa vojaško vežban. Borili so se proti kozakom, na katerih imenu že se blišči strah in groza v vojski.

Z osvojitvijo Miechowa so mladi strelci pripomogli, da je bilo ozemlje, katero so posedle naše čete v južno-zahodni Poljski, pomnoženo za jako važno postojanko. Še tisti dan so naše čete zasedle kolodvore in ceste v mestih Olkusz in Wolbrom in prehodno točko čez Vislo, vzhodno od Krakova ležeče Novo Brzesko.

Nadaljnji začetni boji.

Dne 10. avgusta se je poročalo: Avstrijska armada je prišla že 40 kilometrov daleč na rusko zemljo. Vsi poizkusi ruskih vojnih čet, prodreti v vzhodno Galicijo, so bili odbiti. Posebno hud boj je bil med našimi in ruskimi kozaki, ki so bili odbiti in imeli mnogo izgub.

C. kr. korespondenčni urad je o teh bojih poročal: Ob celi vzhodni in srednji gališki meji so poizkušali včeraj zjutraj Rusi udreti v naše ozemlje. Poleg kavalerije so nastopili tudi pehotni oddelki s strojnimi puškami. Kljub temu pa je naša obmejna straža vse napade odbila. Posebno hud boj se je razvil z dvema stotnijama kozakov. Napadena obmejna straža ni samo odbila sovražnika, vzela mu je tudi devet konj, katere so takoj porabili naši vojaki. To je povzročilo, da so se kozaki, ki so imeli vsled hudega ognja že itak veliko izgub, hitro umaknili z bojnega polja, na katerem so pustili ležati 90 mrtvih in ranjenih mož. Na naši strani na čudežen način ni bilo niti ene izgube. — Naša obmejna posadka, ki je iz avstrijske Nowosielice čez višino Mohile prodrla do ruskega obmejnega istoimenskega kraja, je

srečno odbila celo vrsto napadov mnogo močnejšega sovražnika. Ker je bil s tem prodiranjem dosežen namen, je dobila posadka povelje, naj zavzame prvotno stališče, katero sedaj obvladuje. V teku večdnevni boj je ta posadka imela štiri mrtve in pet ranjencev.

V četrtek dne 13. avgusta se je poročalo: Naše čete prodirajo v Rusko Poljsko do Jeteja Jedrzejowa, ki leži ob železniški progi Dunaj—Varšava.

Malo dni nato je došlo poročilo: Naša armada nadaljuje prodiranje na ozemlju, ki leži zahodno od Visle, kakor tudi na ozemlju vzhodno od Visle.

Kozaki.

O kozakih, ki imajo v sedanji ruski vojski značilno vlogo, se danes mnogo piše in govori; večini so znani ti ruski »strahovi« samo po imenu. Naši vojaki in ranjenci so prišli pa v ožji stik z njimi ter spoznali njih vrline, pa tudi delno bojazljivost. Domovina bojeviti kozakov je večinoma južna Rusija ter pokrajina severnega Kavkaza. V ruskih bojih so jih vedno rabili kot drzne obmejne čuvaje in stražnike. V ruskem vojaštvu imajo kozaki svojo armado, ki je podrejena posebnemu oddelku vojnega ministrstva. Znani so posebno uralski, astrahanski, sibirski, črnomoški, transbajkalski, orenburški, semirječenski, amurski polki in drugi. Veliki knez-prestolonaslednik je vsakokratni ataman (hetman) vseh kozaških polkov. Vsakemu polku načeljuje atamanov namestnik. Kozak mora služiti od 18. do 38. leta, in sicer tri leta v pripravljalnem oddelku, 12 let v frontni kategoriji, pet let pa kot nadomestnik. V aktivno službo so sprejete samo čete prvega poziva frontne kategorije, in sicer za štiri leta; drugi imajo dopust. V miru štejejo kozaške čete 65.000 mož; v vojnem času jih je pa čez 200.000; rezerva ima pa še kakih 60.000 kozakov. Njih častniki se ločijo od drugih šaržistov. Oboroženi so s sabljo in puško; konjenica ima pa še sulico. Obleka je enobarvna, in sicer popolnoma zelena ali pa popolnoma višnjeva. Izvežbani so tako kot druge redovne čete, vendar pa kažejo posebno nadarjenost za obmejno službo in pa za male praske. Na konju je kozak kakor pri-

raščen; prikaže se kakor bi prišel iz zemlje, izgine pa tudi hitro, če je treba teči. Boj na nož ga pa — kakor pripovedujejo naši fantje — nič kaj ne veseli.

Huzarjevo poročilo o bojih s kozaki.

Neki huzar, ki je bil v boju s kozaki lahko ranjen, je pripovedoval o načinu kosaškega boja sledeče: Priznati moram, da izpočetka nismo mogli proti kozakom ničesar opraviti. S svojimi dolgimi sulicami so nas navadno zmešali. Ko smo prvič trčili s kozaki skupaj, sem smatral njih dolge sulice samo za nekaj okrasek, kmalu pa sem se prepričal, da je to zelo nevarno orožje. Kozaki napadajo navadno v dveh vrstah. Ko se nam približajo, porine tudi druga vrsta med praznimi presledki prve vrste sulice in začne napadati. Tem napadom se od začetka nismo mogli zoperstavljati, sedaj pa smo kozake že preizkusili. Pri spopadih se mi v sredini umaknemo in jih napademo od obeh strani. V stran in nazaj se kozak s svojo sulico ne more boriti, pred njih sabljami pa nimamo strahu.

Odslej dajemo vsaki poizvedovalni huzarski četi tudi en oddelek strojnih pušk in dva kolesarja. To nas je rešilo v majhnem boju, v katerem sem bil jaz ranjen. Pod poveljstvom našega poročnika nas je šlo 22 mož z dvema kolesarjema in dvema strojnima puškama na poizvedovanje. Prijahali smo že daleč, ko se nenadoma prikaže v daljavi 500 mož močan kosaški oddelek. Umaknili smo se v majhen gozdič in naša dva kolesarja sta z nenavadno brzino postavila strojni puški. Ko sta bila gotova, so bili kozaki oddaljeni od nas komaj 150 do 200 korakov. Strojni puški sta začeli delovati in kozaki so padali kot vrabci. Ostali so se obrnili in divjali kot brezumni nazaj. Mi smo ustavili streljanje in hiteli za kozaki. Toliko divjega veselja še nisem okusil v svojem življenju. »Huj, huj!« smo klicali za kozaki.

Dohiteli smo jih in prvega, ki sem ga dosegel, sem potolkel s konja. V tistem trenutku pa je udaril drug kozak s sabljo po meni. Levico sem držal visoko privzdignjeno. Kozak me je ranil na roko, jaz pa sem ga prebodel.

Poročnik je zaukazal boj ustaviti. Nevoljni smo bili, da nam ni bilo dovoljeno biti se nadalje.

Poročnik pa je pojasnil svoj ukrep s tem, da je bila nevarnost, da nas napade kak drug kosaški oddelek.

Uvideli smo, da je imel prav.

Prodiranje naših čet v Rusko Poljsko.

Ker ruska vojna moč začetkom vojske z Avstrijo in Nemčijo še ni bila zbrana, so se Rusi, ki so na nekaterih krajih brezuspešno poizkušali prodreti čez avstrijsko-rusko mejo, začeli umikati v notranjost Ruske Poljske.

Naša armada je prodirala za njimi. Že dne 15. avgusta se je poročalo, da so Rusi zapustili Kielce, katere so zasedle naše čete, ki so prišle od Miechowa. One, ki so prišle preko Wolbroma, so pa zasedle Pilico.

Dne 17. avgusta se je poročalo: Mešani ruski oddelki, ki so tu in tam prekoračili mejo in prodrli nekaj kilometrov daleč, so bili pri krajih Založce, Brody in Sokal vrženi nazaj čez mejo. Njih delovanje je obstojalo v tem, da so kradli in nekaj vasi, ki so bile brez varstva, zažgali. Naši kavalerijski oddelki so udrli že daleč na Rusko Poljsko.

V bojih, ki so se vršili med našimi in ruskimi četami, je padel poveljnik polka »Deutschmeister«, polkovnik baron Holzhausen. Uradno poročilo o smrti poveljnika polka »Deutschmeister« se je glasilo: Polkovnik in polkovni poveljnik Ludovik baron Holzhausen je našel na polju časti junaško smrt. Z njim je izgubila avstrijska armada enega najboljših in najsposobnejših častnikov. Polkovnik je bil vedno pravičen predstojnik in odkritosrčen tovariš častnikov in moštva svojega polka. Težke izgube, katera je zadela polk vsled smrti svojega ljubljene poveljnika, ne bomo pustili nemaševane in tako častniki kakor moštvo prisegamo pri svoji polkovni zastavi, da bomo dosegli za to veliko žrtev zadoščenje.

Listi so poročali, da je zadela barona Holzhausna, ko je pregledoval predstraže, krogla iz zasede. Polk še ni bil v ognju.

Dne 16. avgusta so prepeljali v Lvov 140 ruskih ujetnikov, ki so jih ujeli v raznih obmejnih bojih. Poročalo se je tudi, da so Rusi, kjer so se umikali, zažgali za seboj. Ljudje so rešili le to, kar so imeli na sebi.

V petek 21. avgusta je prišlo v Szatmar na Ogrskem 7800 ruskih ujetnikov. Bili so to ruski Poljaki, ki so izročili našim vojakom orožje in izjavili, da se proti naši vojski ne bore.

Bitka pri Založcah, o kateri smo že poročali, se je končala s popolnim porazom Rusov. Rusi so v strahu bežali. Da zadrže naše čete, so razstrelili most čez reko Zburc, pri tem so pa pozabili, da se nahaja še en njihov oddelek na drugem obrežju. Ta je bil popolnoma uničen; 80 je bilo mrtvih, 100 jih je utonilo, 31 je bilo ujetih, mnogo pa ranjenih.

Pri Sokalu (ob gališko - ruski meji, severno od Lvova) je udrila ena divizija kozakov, pomnožena s pehoto. Naše čete so Ruse premagale in eno brigado popolnoma razkropile. Naši so ujeli veliko Rusov in uplenili mnogo vojnega materijala.

V istem času se je poročalo z bojišča o lepih uspehih naše kavalerije. V Tomaszowu je napadla eno divizijo sovražnih čet. Dva kosaška polka in eden njihovih ulanskih polkov so morali bežati. Oddelek kavalerijske divizije je bil razbit. Pri Turynki je bila ena ruska brigada uničena.

O bitki pri Sokalu se je še dodatno poročalo, da je dobila ruska brigada uničujoč udarec in bila popolnoma razkrojena. Naše čete so zopet pokazale izredno hrabrost. Neki ruski general je bil ubit, drugi pa ranjen in so ga prepeljali v Lvov. Število padlih in ranjenih Rusov je bilo zelo veliko.

Prvi veliki boji.

Pred mestom Rodoviščem je bilo 2000 ruskih vojakov skupno s kozaki pognanih v beg. — Ruske patrulje, ki so na dveh krajih izkušale prekoračiti mejo, so bile vržene nazaj. — Nedaleč od Zajesovke je poizkusil oddelek kozakov prekoračiti mejo. Naši obmejni stražniki so poizkušali prevariti kozake z zvijačo. Napravili so slamnate može in jih pokrili z vojaškimi čepicami. Naši obmejni lovci so se nato

razvili v dve vojni črti in čakali, da so se po številu močnejši kozaki približali. Ko so zagledali kozaki slamnate može, so začeli nanje z vso silo streljati, nato so stopili s konj in se pričeli plaziti proti slamnatim vojakom. Zdaj prično naši streljati. Ko to kozaki zapazijo, mislijo, da je le nekaj mož in se vržejo nanje. Naši zdaj skočijo in napadejo kozake ob krilu. Kozaki so z velikimi izgubami pobegnili. Veliko jih je pometalo orožje proč in prosilo milosti. Ujete konje in ujete kozake so pripeljali naši v Lvov.

Tako so se glasila poročila, došla z bojišča, v ponedeljek 24. avgusta.

Poročila naslednjega dne so pa že značila, da se pripravljajo veliki boji. Glasila so se:

Napadi naših čet na obeh straneh Visle nemoteno napredujejo. Na zapadnem bregu Visle so naše čete med drznimi boji prekoračile goro Lisa ter so včeraj dospeli do oddelka reke Kamiene med Kielcami in Radomom, ki je približno 200 kilometrov oddaljen od avstrijske meje. Na vzhodnem bregu Visle so naše zmogovito prodirajoče čete 23. avgusta pri Krasniku na cesti v Lublin odbile močno skupino dveh ruskih zborov. Nad 1000 ranjenih Rusov, med njimi mnogo častnikov, je prišlo v naše roke. Zaplenili smo tudi mnogo zastav, strojnih pušk in topov.

Dalje so se glasila poročila:

Napad 20.000 Rusov, večinoma konjeništa, na bukovinsko mejo smo pri Nowosieli ci popolnoma odbili ter ujeli več stotin sovražnikov. Rusi so se begoma umikali ter pustili na mestu mnogo bojnega gradiva.

Pri Turynki je 200 ruskih častnikov in 300 dragoncev ujetih, 6 strojnih pušk, 6 poljskih kuhinj, mnogo vozov s puškami je zaplenjenih. Generala Vanovski in Ivanov sta padla. Naš stotnik Gebauer se je držal celo dopoldne z eno trensko stotnijo proti celemu ruskemu polku.

O zmogoviti bitki pri Krasniku so prišla v sredo, 26. avgusta, naslednja poročila:

Naše čete so v boju pri Krasniku ujele nad 3000 sovražnikov in zajele 3 zastave, 20 topov in 7 vpreženih strojnih pušk. — Južno od Krasnika so naše čete premagale dva ruska armadna zbora. — Dalje se

poročila: Tridnevna bitka pri Krasniku je končala s popolno zmago avstrijskih čet. Rusi so bili na celi, približno 70 km dolgi črti vrženi nazaj in se bežeč umikajo proti Lublinu. Rusko moč cenijo na 200.000 mož, več kot štiri armadne zборе. Sovražnik beži in avstrijska kavalerija ga zasleduje.

Zmaga pri Krasniku, ki je bila izvojevana v posebno težkih razmerah, je pokazala, na kateri strani so večje vojne zmožnosti in pravi predpogoji za zmago.

Naša vojska prodira zdaj v guberniji Lublin, ki meji južno na Galicijo, zahodno na radomsko gubernijo, severno na Sedlec in vzhodno na Volhinijo.

Ruske čete so prodirale 26. avgusta proti Brodyju in reki Zburc. Naše čete so med Vislo in Bugom napadale ruske čete. Srednja skupina ruskih čet, najbrže glavna skupina, je udrila v Galicijo, kjer je zadela v črti med Rawarusko in Zloczowom na hud odpor naših čet. Vršili so se hudi boji. Levo krilo naše srednje skupine, ki se bojuje med Rawarusko in Zolkiewom, zmagovito prodira. Tudi naše glavno levo krilo pri Krasniku napada ruske čete. Cela bojna črta med Vislo in Dnjestrom je dolga okoli 400 km. Pričakujejo se dolgi boji.

Tako se je glasilo poročilo dne 29. avgusta.

Dalje je prišlo poročilo iz vojnega poročevalskega stana:

Na ruskem bojišču se vrše že več dni odločilni boji. Medtem ko je naša moč pri Krasniku zmagala in zasledovala sovražnika pri Lublinu, je sosednja naša armadna skupina zmagovito prodrila med Bugom in Wieprzom v sovražno ozemlje pri Zamoscu. Druge naše čete so se severno, vzhodno in jugovzhodno od Lvova čez Dnjester postavile proti močnemu sovražniku, ki je udril v vzhodno Galicijo.

V nedeljo, 30. avgusta, se je poročalo:

Velikanska bitka se nadaljuje. Skupina našega levega krila, ki prodira proti Lublinu in Zamoscu, zadeva vedno na močno utrjenega sovražnika. Trije voji 72. polka so napadli neko utrdbo in ujeli dva ruska stotnika, šest častnikov in 470 mož. Skupino med Wieprzom in Bugom je napadla ena ruska divizija od treh strani. Rusi so ponoči pobegnili.

Naša armada je osvojila silno močno utrjene postojanke na višinah Njadržvice-

dushe. V tem boju je premagala naša armada ruske čete, katere je že pri Krasniku odbila. Rusov je bilo približno deset divizij raznih vojnih zborov.

Pregled teh bojev.

Ako hočemo prve velikanske boje v Galiciji prav in pravično presoditi, moramo pogledati na celo velikansko evropsko bojno polje. Saj so ti boji samo člen v verigi velikanskih bojev. Ta veriga objema našo severno in balkansko mejo, objema Nemčijo proti Belgiji, Franciji in Rusiji. Sklepa členov te bojne verige ni, ker stopajo vsak mesec armade novih držav na svetovno bojno polje.

V Franciji je bila vojska proti Nemčiji kot povračilna vojska za leta 1870./1871. prestane poraze med ljudstvom zelo priljubljena. Vendar pa v sedanji vojski francosko ljudstvo ni šlo s posebnim navdušenjem v boj, ker je ljudstvo tlačila zavest, da Francija za velikanske boje še ni dovolj pripravljena. Francoski davkoplačevalec je slutil, da bo on moral plačati to velikansko bojno pirovanje. Anglež je bil začetkom vojske na svojem otoku na varnem in Francozi so vedeli, da Nemčija ne bo zakopala svojih armad v ruski zemlji. Zato je francosko ljudstvo prav slutilo, da bo Nemčija s svojo velikansko armado preplavila francosko zemljo. Zanašala pa se je Francija, da bodo kozaske sulice prav kmalu trkale na vrata Berlina in s tem odvrnile nevarnost od Francije. Francozi so se zanašali na to, da se prihod Rusov v Berlin ne bo dolgo zavlekel, računali so na to, da Nemčija, zaposlena na zahodu proti Franciji, in Avstro-Ogrska, zaposlena proti Srbiji in Črnigori, ne bode ta mogli ustavljati se proti milijonski ruski armadi. Ko bodo stali Rusi pred Berlinom, bo Francija rešena in svetovna vojska odločena.

Tako so računali v Franciji.

Ko se bo to zgodilo, bo Francija brez skrbi zrla na milijardska posojila, katera je dala Rusiji, da se je mogla za svetovno vojsko pripraviti. Kot začarani so zrlí Francozi na ruskega medveda, ki naj razdrobi vrata Berlina.

Najbližja pot Rusom v Berlin bi bila skozi Varšavo čez Lodz in Krotošin na

Odro. Ta pot pa se je zdela Rusom nekoliko prenevarna, in sicer zato, ker vodi skozi Poljsko, katere ljudstvo se Rusom ni zdelo dovolj zanesljivo. Severno bi morali iti Rusi skozi Vzhodno in Zahodno Prusko, južno bi se pa njih armada dotikala Galicije. Rusi bi bili po tej poti v nevarnosti, da bi jih sovražne armade prerezale ali jim prišle za hrbet.

Veliki knez Nikolaj Nikolajevič se je tedaj odločil, da si osvoji ruska armada najprvo prej navedene province in da napravi v njih se nahajajoče sovražne armade neškodljive.

Nato bi bila šele pot v Berlin popolnoma odprta in brez nevarnosti za rusko armado.

Ta načrt ruskega vrhovnega poveljnika pa je pokvarila v Vzhodni Pruski armada generalobersta pl. Hindenburga. Na južni strani pa je hrabra avstrijska armada zadostila stavljeni ji nalogi, ki je obstojala v tem, da potegne glavno moč ruske armade nase in jo zadrži. S tem je bilo pomagano Nemčiji, da ji ni bilo treba glavne njene moči iz Francije poslati proti Rusom.

Premoč ruske armade je bila tako velika, da je bilo treba v obrambo proti nji potegniti proti nji vse razpoložljive moči in s tem od avstrijske strani prekiniti obračun s Srbijo.

Kakor so pokazali dogodki na bojnih poljih, je bilo od strani našega Konrada pl. Hötendorfa previdno, da je čez Drino na srbsko ozemlje zmagovito prodirajoče čete ukazal odpoklicati in pustil na meji proti Srbiji samo neobhodno potrebne obrambene in poizvedovalne čete. Bolj važno kot obračun s Srbijo je bilo sedaj zadrževanje ogromne ruske armade. Z izjemo samo nekaterih korov je korakala skupna avstro-ogrška armada v Galiciji proti Rusom.

Trdnjava Przemysl je bila središčna obrambena točka.

Ta pohod naših čet se je izvršil gladko brez vsakih nepravil.

Rusom je njih velikanska premoč dovolila, da so mogli obkrožiti vso vzhodno Galicijo v velikem loku od Visle do Pruta in zakriti prihode svojih čet pod gostimi oblaki lahke konjenice. Nasprotno pa se

jim je ponesrečila preplava vzhodne Galicije s kozaki.

V bojih, ki so se vršili sredi meseca avgusta, so bili Rusi skoraj povsod premagani. Seveda so bili ti boji le manjše vrste, navadno bojevali med predstražami sovražnih armad.

O teh bojih smo poročali v odstavkih »Prvi boji« in »Nadaljevanje začetnih bojev«. Naše čete so že v teh bojih pokazale mnogo junaštva. Navzlic tem majhnim uspehom pa je morala naša armada doživeti presenečenje, ko so postajali obmejni boji vedno večji in resnejši in se je v njih odprl naši armadi pogled na za rusko konjenico se skrivajoče čete.

Pokazalo se je, da je Rusija že v miru pripravila v te svoje obmejne kraje mnogo vojaštva in da je ruska mobilizacija hitreje napredovala kot se je mislilo. Proti Galiciji vrženo število ruskega vojaštva je bilo veliko večje kot se je moglo pričakovati.

Razumljivo je to po tem, da so Rusi že v miru mobilizirali in najbolj oddaljene oddelke svoje armade postavili na to črto. To potrjuje dejstvo, da so bili med prvimi ruskimi ujetniki tudi Tunguzi in drugi vojaki iz ruske Vzhodne Azije.

Kmalu se je tudi pokazalo, da namepravajo Rusi od dveh strani naskok na Galicijo.

Na severu z armado, kateri je poveljeval general pl. Plehwe, brat leta 1904. umorjenega ruskega notranjega ministra. Drugi napad naj bi se pa izvršil iz Lublina sem s četami iz Moskve, od Ravna in Winitza pa s četami iz Kijeva, Odese in Kazana. Tem četam so poveljevali generali Ivanov, Ruski in Bruzilov.

Načrt je bil gotovo ta, da bi se ti dve armadi združili v Lvovu in prodirali proti Premislu.

Avstrijska armada pa ni čakala na ruske napade, temveč jih je prehitela s tem, da je vrgla svoje levo krilo proti ruski armadi, ki je prodirala iz Lublina.

To levo krilo avstrijske armade je stalo pod poveljstvom generala Dankla in je začetkom sovražnosti iz črte Krakov—Tarnow—Rzeszow večkrat udarilo severno čez mejo in je po zmagovitem boju dne 15. avgusta pridobilo okrogno mesto Kielce ter se združilo z nemškimi četami, ki so prodirale iz Pruske Šlezije. Ker se je pa

pokazalo, da bi bilo prodiranje te armade v severni smeri brezplodno, ker so Rusi ozemlje, ležeče na levem bregu Visle, prostovoljno zapustili, zato je krenil general Dankl s svojimi četami bolj vzhodno čez Vislo, kjer je po bojih pri Jozefovem, dne 27. avgusta, ravno prav prišel k težkim bojem pri Lublinu.

S svojim središčem in vzhodnim krilom se je držal general Dankl desnega brega Visle, prekoračil reko Sano in Tanev in naletel v črti Krasnik dne 22. avgusta na dva ravno nasprotno mu prodirajoča kora ruske armade, katera sta bila naslednji dan ojačena še z dvema koroma.

Iz tega se je razvila tridnevna bitka pri Krasniku, ki je končala s sijajno zmago avstrijskih čet.

Ta bitka je omogočila avstrijski armadi, da je mogla prodirati v ozemlje med Vislo in Wieprzom južno od Lublina.

* * *

Dosedanji uspeh nam kaže, da je naše levo krilo ogromne armade ob gališki meji prodrlo že daleč čez rusko mejo, prestalo več manjših bojov in enega velikega pri Krasniku.

Cela bojna črta od tega Danklovega levega krila pa do desnega je znašala 400 kilometrov. V nji je stalo okroglo 560.000 pešcev, 40.000 jezdecev, 2000 topov in 1500 strojnih pušk.

V tem ogromnem številu vojaštva so bili vsi naši slovenski vojaki kot kaplja v morju in vendar so se zadržali na celi črti tako junaško, da so bili vsi njih poveljniki polni hvale o njih!

Vrnimo se sedaj k levemu krilu te dolge bojne črte, k armadi generala Dankla.

Bitka pri Krasniku, iz katere je izšla Danklova armada zmagovalno, je dala 3000 ruskih ujetnikov, 3 zastave in 20 topov. Trajala je tri dni. Na obeh straneh se je bojevalo z velikanskim junaštvom. Na obeh straneh je bilo mnogo žrtev. Končana je bila 24. avgusta.

Naslednja dva dni so boji počivali. Že 27. avgusta pa so znova zagoreli pri Njadrzeah. Rusi so dobili ojačenja čet po železnici. Pa tudi v teh bojih so bili prisiljeni se umikati zlasti zato, ker je levi del Danklove armade med Jozefovim in

Iwangorodom prekoračil Vislo in začel napadati od zahodne strani. Na desnem delu je pa priskočil na pomoč Danklovi armadi del Auffenbergove armade, o kateri bomo govorili pozneje.

Rusi, ki so bili dobro zavarovani v strelnih jarkih, so se umikali korak za korakom in Danklova armada se je navzlic velikanski hrabrosti čet mogla dnevno le malo kilometrov naprej pomikati. Poveljnik ruske armade pl. Plehwe je nagnal s svojimi kozaki skupaj mnogo tisoč prebivalcev ondotnega ozemlja, ki so morali za hrbtom bojujočih se čet kopati strelne järke in poljske okope, v katere so se umikajoče ruske čete pomikale.

Uspeh teh bojov je bil ta, da je Danklova armada koncem avgusta stala pred Lublinom, katerega so Rusi trdovratno branili. Danklova armada je obkrožila mesto v obliki podkve. Ako bi bilo mogoče pregnati ruske čete iz Lublina in jih pognati v močvirnato ozemlje Wieprza, bi postalo to lahko za vse nadaljnje boje usodopolno. Danklovi armadi pa je narokovala v bližini se nahajajoča ruska trdnjava Iwangorod previdnost. Tudi se je zvedelo, da prihajajo ruskim četam na pomoč ojačenja. Vrhutega so bile avstrijske čete po desetdnevnih ljutih bojih in marših tako izmučene, da je bil zanje neobhodno potreben večdnevni počitek.

Zato je ostal general Dankl s svojo armado pred Lublinom. Nastopil je večdnevni odpočitek.

Tako zmagovito in tako daleč je prodrlo torej levo krilo velike naše armade proti Rusom pod poveljstvom generala Dankla do 1. septembra.

Središče teh bojov je bil Krasnik.

* * *

Srednje krilo avstrijske armade je bilo začetkom sovražnosti postavljeno pri Jaroslavu. Tej armadi je poveljeval general pl. Auffenberg.

Ta armada je naletela med rekama Wieprzo in Bugom na ruske čete, ki so prodirale iz Brest-Litovska čez Chólm proti Galiciji. V dneh med 25. in 30. avgustom je prišlo na črti Sčebričin—Zamosc—Ononodow—Krylow do bojov, katere združimo kot šestdnevno bitko pod imenom bitka pri Zamoscu, ker je bil Za-

mosc središče te bitke. Ta bitka je postala zmagovita za naše čete, ker so vzele ključ vrat ruske armade Komarow.

Že pri prodiranju je morala Auffenbergova armada prestopiti velikanske težave. Pot je vodila skozi brezkončne planjave, velike smrečne gozdove, pašnike, močvirja, kjer je bilo le malo vasi. Ceste so bile slabe in po dežju se je ilovnata zemlja izpreminjala v kašnato pot, po kateri se je prišlo le s težavo naprej. Pred vsak top je bilo treba vpreči po deset konj in pogosto je bilo treba na ceste polagati pod topove in vozove deske.

Z enakimi težavami so se morali boriti tudi Rusi. Zanje je bilo posebno težavno to, da se jim je za hrbtom razprostiralo ogromno močvirje Poljesje, čez katerega valil reka Pripet počasi svojo umazano rumeno vodo. Če bi se našim posrečilo spraviti sovražnika v to močvirje, bi nastala strašna katastrofa.

Rusi so to vedeli, zato so se borili z velikanskimi napor in končno tudi dosegli, da avstrijska armada z zadnjim sunkom ni mogla doseči svojih ciljev.

Številke iz teh bojev, 50.000 ujetnikov in 200 topov, pa kažejo zadostno velikanški poraz Rusov. 4 do 5 korov so pogнали naši popolnoma razdejane čez Bug.

Ta velikanski uspeh je bil Auffenbergovi armadi omogočen zato, ker je zahodno, torej na levem krilu Auffenbergove armade, zajel ruske postojanke naš kor pod poveljstvom Puhalla, vzhodno, torej na desnem krilu pa so pritisnile čete iz Rawaruske došlega kora Börövitša. K tem četam so se od 29. avgusta dalje pridružile tudi čete desnega krila naše armade, ki so stale pod poveljstvom nadvojvode Jožefa Ferdinanda in prišle čez Belz.

Zastoj si je vrhovni poveljnik ruske armade general pl. Plehwe prizadeval prodreti središče Auffenbergove armade. Že 30. avgusta je bil primoran pomakniti se čez Bug. Popolnemu porazu je odšel samo zato, ker se mu je posrečilo pri Krylowu dobiti svežih čet, ki so udrle proti središču Auffenbergove armade.

To je bila ona znana zmagovita bitka pri Zamoscu.

Tako so stale stvari dne 30. avgusta.

Zemljevid nam kaže stanje najbolj nazorno.

Po tem, kar smo tu povedali, bodo tudi poročila, ki so navedena v prejšnjih odstavkih tako kot so jih navedli po poročilih iz vojnega stana dnevni časopisi, razumljiva.

Zmagovalec pri Krasniku.

General kavalerije Viktor Dankl, armadni poveljnik, ki je vodil našo armado srečno ob našem levem krilu, je poveljeval še pred tremi tedni 14. armadnemu zboru v Inomostu. Nekega dne objavi uradni list, da je imenovan poveljnik 3. pehotne divizije, nadvojvoda Jožef Ferdinand, za poveljnika 14. armadnega zbora, o Danklu je pa list molčal. Še govoric ni bilo nobenih. Nenadoma se je pa poročalo iz glavnega stana vojnih poročevalcev, da zmaguje general kavalerije Dankl. Vse se je tako hitro zgodilo, da javnost ni zvedela, da je dosedanji poveljnik tirolskega armadnega zbora postal poveljnik armade. Dankl je dokazal, da zna svoj posel. Rojen je bil junak Krasnika leta 1854. v Vidmu. Oče je bil major. Dankl je dovršil vojaško akademijo in je bil kot poročnik prideljen 3. dragonskem polku, majnika leta 1879. je postal nadporočnik. Ko je dovršil konec leta 1880. vojno šolo, je bil prideljen generalnemu štabu in je služil v Prazi in v Budimpešti, kjer je postal novembra leta 1884. stotnik I. razreda v generalnem štabu. Služil je nato v Sarajevu, pozneje so ga prideličili načelniku generalnega štaba. 1. novembra 1891 je postal major, leta 1894. podpolkovnik, leta 1896. načelnik generalnega štaba pri 13. armadnem zboru. Leta 1903. je postal brigadir 66. pehotne brigade v Komornu, majnika 1903 je bil povišan za generalnega majorja, leta 1905. so ga kot brigadirja premestili v Trident. Pozneje je bil imenovan za poveljnika 36. pehotne divizije v Zagrebu, iz Zagreba so ga premestili za zbornega poveljnika v Inomost, tu je bil brez uradne proglasitve imenovan za poveljnika armade.

Zmagovalec pri Zamoscu.

Armadni nadzornik general pehote, Moric vitez pl. Auffenberg, ki je slavno pri Zamoscu Ruse premagal in ki prodira v Rusijo ob reki Bug, je bil rojen leta 1850.

v Opavi. Njegov oče je bil predsednik deželnega sodišča. Vojaške študije je dovršil na vojaški akademiji v Dunajskem Novem mestu. Za poročnika je bil imenovan, ko je bil 19 let star. Pridelili so ga 28. pešpolku. Nadarjeni častnik je izdelal vojno šolo in so ga nato majnika leta 1877. prideli generalnemu štabu. Mladi častnik generalnega štaba se je udeležil leta 1878. okupacije v Bosni in Hercegovini. Od meseca majnika leta 1880. naprej je služil Auffenberg v generalnem štabu. Oktobra leta 1890. je bil imenovan za načelnika generalnega štaba 28. pehotne divizije. Podpolkovnik je postal majnika leta 1891., majnika leta 1894. pa polkovnik pešpolka št. 96. Za poveljnika pešpolka št. 23 je bil imenovan aprila leta 1895., junija 1895. so ga premestili kot poveljnika k pešpolku št. 78. General je postal Auffenberg majnika 1900, ko je bil imenovan za poveljnika 65. pehotne brigade. Podmaršal je postal naš junak 1. majnika 1905 in je kot tak postal poveljnik 36. pehotne divizije v Zagrebu. Auffenberg je dne 1. oktobra 1907 postal generalni nadzornik zbornih častniških šol, a leta 1909. je bil imenovan za poveljnika 15. armadnega zbora v Sarajevu. Ko je vojni minister, general pehote, Schönaich odstopil, je postal Auffenberg vojni minister, kjer se je zelo odločno zavzemal za potrebe armade. Ko je odstopil, je bil imenovan za armadnega nadzornika.

Slika gališko-poljskega bojišča.

Kdor hoče pravilno presojati dogodke na severnem bojišču, mora poznati bojišče. Ozemlje je na več krajih močvirno; vode tečejo skozi močvirne doline. Kjer se ozemlje nekoliko zvišuje, je porastlo z gostimi gozdovi. Nizki griči so zelo strmi in ozki. Velike armade se morejo zato tu zelo počasi premikati. Vojskovodje ne morejo ozemlja pregledati, čete izgube zveze. Enotno vodstvo ni mogoče; boj razpade v celo vrsto manjših bojov, v katerih mora posamezni vojak in poveljnik manjših oddelkov samostojno postopati. V teh razmerah trpi osobito napad, obramba je pa olajšana. Tudi porazene sile se lahko hitro zberejo in korak za korakom branijo ozemlje. Skupno delovanje raznih orožnih

sil je otežkočeno, pehota se mora zato večkrat brez topov vojskovati. Tudi zmagoviti napad avstrijskega levega krila je mogel zato le počasi napredovati, ker se sovražnik lahko vedno znova brani.

Pota v primeri s poti doma, kjer se vadijo naši vojaki, ne zadostujejo. Zgrajenih cest je malo, vsa druga pota so zaradi ilovnatih tal glede uporabnosti odvisna od vremena. To zelo vpliva na marše, na dobavo živeža in municije. Uradna poročila in poročila vojnih poročevalcev zato tudi redno omenjajo, kakšno da je vreme. Trajno deževje lahko onemogoči kretanje večjih sil.

Na severu leži zelo obširno močvirje, Rokitno močvirje, ki je največje v Evropi. Leži ob obeh bregih Pripeka, ki se izliva v Dnjepr in je večje kakor Bavarska. Razteza se od Buğa vzhodno do Dnjepra, na jugu je omejuje cesta Kijew—Wolinek—Ustilni, ki leži le kakih 20 km od severne gališke meje, severno nad Lvovom. Navedena močvirja postanejo lahko ruski armadi nevarna, če se posreči vreči Ruse proti severu, ker če se ne morejo umakniti proti vzhodu, zabredejo lahko v močvirje. Poljesje je zamočvirjeno, ker reke le malo padajo in ker spomlad na dotokih z juga prej iztaja led, kakor na severnih dotokih. Ruska vlada je sicer izdala zadnja leta za osušitev močvirja velikanske vsote, a kljub temu tvori le v vojaškem oziru absolutno zapreko. Prebivalstvo tu je revno. Močvirje je le slabo naseljeno.

Ob Visli leži ruska trdnjava Iwan-gorod, ki čuva most čez Vislo in ki je važno križališče železnic. Iwan-gorod brani 8 utrd, ki obdajajo jedro v obsegu 20 km.

Brest-Litowsk leži ob Buğu. Brani ga 6 fortov, 2 na levem, 4 na desnem bregu reke.

Na vzhodu leži ob gališki meji trikot Dubno, Luck in Rowno; zahodna dva kraja sta le za silo utrjena.

Podrobnosti o velikih bojih.

I.

Bitka pri Brodyju.

Kakor razvidno iz poročila v odstavku »Prvi veliki boji«, so ruske čete prodirale 26. avgusta proti Brodyju in reki Zburc. Boje pri Brodyju je opisalo »Slowo Polskie« takole:

Že dolgo časa se je vedelo, da gospodarijo v okolici kozaki, ki so bili v Bordulakiju, Leszniowu in Sropatynu. Videli so jih tudi v gozdu med Brodyjem in Radziwilowom. Nekaj so jih naši črnovojniki ustrelili, ko so stražili kolodvor, železniško črto in patruljirali v okolici. Nedavno je jezdilo več sto kozakov v mesto, kjer so se utrdili, a kmalu zopet pred našimi vojaki pobegnili. Medtem je prikoralo severno od Brodyja, blizu mestnega gozda, naša pehota, sledili so topovi in razvil se je boj. V ognju sta stala dva ruska pehotna polka in štirje topovi, mi smo poslali v ogenj eno pehotno stotnijo in 50 črnovojnikov. Drugi dan so Rusi napadli. Naši so se morali radi premoči umakniti. Rusi so vpadli v mesto, kjer so zopet ropali in plenili. Uničili so kolodvor, pošto, železniška skladišča in več drugih hiš. Brody so zapustili in se umaknili v neki gozd, ko se je približal neki naš oddelek. Drugi dan opoldne so v mesto prikorakali naši. Ker v Brodyju ni bilo več Rusov, so jih šli v bližnji gozd iskat naravnost proti ruskemu obmejnemu mestu Radziwilow. Rusi so se postavili med gozdom in Radziwilowom, kjer so se utrdili. Ko so se naši v skupinah razvrstili po gozdu, so napadli. Podpiral jih je ogenj iz naših topov. Napadli so Ruse s takim veseljem, s tako hrabrostjo in so tako naprej drli, da se naša črta ni niti trenutek ustavila. Rusi so bili kmalu prisiljeni svoje postojanke zapustiti in se umakniti onstran mesta. Tu so pričeli, skriti med hiše, zopet streljati. Njih artiljerija se je postavila za mestom. Naša artiljerija je krepko podpirala napad naše pehote. Po vsaki salvi iz naših topov so ruski topovi utihnili, ki so le malo škode napravili. Tudi ogenj iz ruskih pušk nam ni napravil veliko škode. Naša napadalna črta prodira naprej. Kjer se pokaže, se Rusi umikajo, ker se boje, da jih naši ne primejo od strani. Zdaj navale naši na mostove in zasedejo mesto. Nekaj oddelkov zasleduje sovražnika, drugi delajo red v Radziwilowu. Mrak olajša Rusom umikanje. Naši postavijo na severovzhodni strani predstraže in tabore pred mestom. Mi smo izgubili enega častnika in 10 mož mrtvih, 100 ranjencev. Našli smo 8 mrtvih in 20 ranjenih Rusov. Rusi namreč jemljejo svoje mrtve in ranjence s seboj; ujeli smo nad

40 Rusov. Rusi so zelo slabo streljali, a bolje znajo bežati, ker ko so zbežali, so nam kar izginili. Škode so Rusi v Brodyju veliko napravili. Kozaki vse oropajo in se niti na svoje ljudi ne ozirajo.

II.

Junaška smrt polkovnika pl. Holzhausna.

Polkovnik pl. Holzhausen je bil ena izmed prvih žrtev bojev z Rusi. Ranjenci domačega dunajskega polka so pripovedovali to-le o njegovi junaški smrti za domovino:

Po ognju iz pušk smo sklepali, da se je nahajal sovražnik v premoči. Krogle so gosto brenčale nad našimi glavami. Sreča je, ker Rusi tako slabo streljajo. Naš polkovnik pl. Holzhausen se je nahajal že, ko se je pričel boj, v najsprednejših strelnih jarkih. Obnašal se je, kakor se more obnašati le junak. Ko so prvi strelji padli, je stopil pokonci in je stal liki sveča, da je pregledal bojišče. Sam je vodil naš ogenj. Nesreča je hotela, da je padel prvi naš polkovnik. Zadel ga je krogla v glavo. Zgrudil se je mrtev na tla. Za tiste, ki so takrat blizu stali, je bil to strašen trenutek, ko so videli, da se je zgrudil polkovnik mrtev na tla. Stotnik Claus je rešil položaj ne glede na smrtno nevarnost. Sovražnik je vedno hujše streljal, v daljavi smo videli, kako da se približujejo kozaki. V odločilnem trenutku je pripeljal stotnik Claus, ko so kakor toča padale krogle, strojno puško v našo vojno črto in jo je nameril proti napadajočim kozakom. Učinek ognja iz strojne puške je bil strašen: kakor trava pod koso so padali kozaki. Takoj so se obrnili in pobegnili. Odbit napad je dvignil našo samozavest, na sovražnika je beg kozakov najslabše vplival. Sovražnikov ogenj je ponehaval. To priliko smo porabili, da smo se umaknili v gozd. Iz te postojanke, kjer smo bili dobro kriti, smo zopet otvorili ogenj. Sovražnik je pričel streljati iz topov. Bili smo se do večera, boj se je pričel okoli 9. ure zjutraj. Zvečer smo dobili pomoč in smo vrgli sovražnika nazaj.

III.

Iz dnevnika slovenskega junaka.

Rezervist Jožef Horvat, 27. domobranskega polka, doma iz Kamenvrha pri Zagradcu, ki je na bojišču popolnoma izgubil

glas, je natanko popisal svoje doživljaje v vojski. Iz njegovega dnevnika povzamemo sledeče zanimivosti.

»V ogenj smo prišli 26. avgusta. Ob osmih zjutraj so pričeli leteti na nas ruski šrapneli. Mi se pa nismo prav nič ustrašili, ampak se še celo šalili. Svojemu tovarišu sem rekel: »Poglej, kako Rusi spuščajo čebele na nas.« Ob treh popoldne smo se toliko približali sovražniku, da smo pričeli streljati iz pušk. Jaz sem bil dobro krit. Izstrelil sem okoli sto patronov. Naenkrat pa pade en meter pred menoj granata, eksplodira, utrga vso zemljo, ki me je krila in me vrže kake tri metre nazaj. Ležal sem nekaj časa nezavesten. Ko sem prišel zopet k zavesti, nisem mogel več govoriti. Došli sanitetni vojak me je peljal do obvezovališča, kjer me je umil; bil sem poln prsti po obrazu. Ko sem se okrepčal, so mi rekli, naj grem do prve bolnišnice. Vzel sem svojo puško in šel po cesti. Kmalu sem jo pa zavil čez neki hrib in skozi gozd. Naenkrat zagledam v daljavi štiri ruske kozake, ki so dirjali proti meni. Hitro dvignem puško v zrak in jo vržem proč. Kozaki so nato jezdili korakoma. Ko pridejo v bližino 300 korakov, hitro pograbim puško, poklekнем in pričem streljati nanje. Dva kozaka sta padla, tretjemu sem s strelom izpodbil konja, četrti je pa pobegnil v gozd. Tudi jaz sem nato hitro odšel naprej. Posrečilo se mi je priti brez nesreče v vojno bolnišnico.«

Svoje precej obširne zapiske konča naš vrli junak s temi besedami: »Hudo je bilo, pa le prijetno. Vojak mora vse vzeti za dobro. Avstrija mora zmagati!«

Črtice.

I.

Iz zapiskov desetnika Jožefa Sitarja.

Vojak Jožef Sitar z Gorenjskega, ki je bil v bojih z Rusi ranjen, je opisal svoje doživljaje takole: Mobilizacija! Kar strah nas je pretresel 26. julija. Kaj bo? Naš presvetli cesar nas kliče na vojsko zoper Srbe. Pa mi nismo šli nad Srbe, ampak nad Ruse. Naš tretji bataljon 27. pešpolka so klicali v Kobarid. Dva dni so nam tam prikrajali novo vojaško obleko. Tretji dan pa odkorakamo proti Sv. Luciji. Spotoma

nam je vojaški nadzdravnik g. dr. Rus pravil marsikaj iz balkanske vojske, nam priporočal osobito snažnost ter nas navduševal za staro slovensko geslo: Vse za vero, dom, cesarja! Četrti dan smo se odpeljali v Ljubljano in se nastanili v državni obrtni šoli. Z veseljem na obrazu in s pogumom v prsih smo odrinili 16. avgusta ob 3. uri zjutraj z ljubljanskega kolodvora, kjer so nam ljubljanske gospe in gospodične postregle z jedili, pijačo in smodkami. Zapiskal je vlak, zavriskali smo tudi mi in prav po fantovsko in pojoč smo se peljali do Pražskega, odtod pa mimo Ptuj in Blatnega jezera čez Stolec v Budapešto. Odtod smo se vozili čez Debrecin naravnost v Galicijo in se ustavili v mestu Stry (= stric), ki ima 30.000 prebivalcev, med temi dve tretjini židov. To je bilo 19. avgusta ob 8. uri zjutraj. Vsi smo odkorakali v neko vas, 6 km daleč, proti jugu. Čez dva dni smo se obrnili proti severu in se ustavili v neki vasi o polnoči. Drugi dan smo odkorakali dalje po petih popoldne, se najedli na cesti in spet hodili dve uri, pospali na nekem travniku tri ure pod šotori in hajdi naprej cel dan, celo noč, dokler ne pridemo iz mesta Bobrka blizu kraja Přemyslany. Ob devetih zvečer se utaborimo in ležemo k počitku. Pa le eno uro smo ujeli spanja. Ob desetih je hornist zatrobil »alarm« in spet smo se dvignili in korakali dalje celo noč do 9. ure zjutraj brez počitka in brez obeda. Zdaj šele smo dobili nekaj kave, zvečer šele pa celo menažo. Postavimo šotore, da bi prenočili.

Tu smo zvedeli, da so naši ujeli ruski zrakoplov. V njem sta bila ruski poveljnik obmejnih čet Martinev in poročnik Mitres.

25. avgusta ob 6. uri zjutraj smo prejeli menažo. Zagledali smo avstrijski zrakoplov, ki je krožil nad sovražnimi četami. Pričakovali smo sovražnika in že se je čul strel iz topov. Tu smo tudi prejeli po dve kroni predjema na svojo mezdo.

Ob 12. uri je bil spet alarm in odkorakali smo dalje proti Přemyslany. Med potem smo srečavali družine, ki so se izseljevale iz obmejnih krajev. Ob šestih na večer dospemo v mesto Přemyslany, kjer so nam prebivalci postregli z raznimi stvarmi. Ali naš kadet, rodod Primorec, nas je peljal dalje. Korakali smo naprej

celo noč brez počitka. Drugi dan popoldne smo že videli štiri prve ranjence, ki so jih peljali v mesto. Mi smo taborili proti vzhodu v neki vasi. Kmalu naletimo na patroljo kozakov in začnemo streljati nanje. To je bil ognjeni krst, ki je napravil mnogo razburjenja. Prvi je padel Špan iz Naklega na Gorenjskem. Prestrelila mu je krogla levo nogo. Vsega je naših padlo 14 mož in 13 konj, med temi tudi našemu oddelku prideleni konj zdravnika dr. Levičnika, ki je ostal v Stryju.

Drugo jutro ob jutranjem svitu smo odšli za sovražnikom in kmalu nanj naleteli. Vnel se je hud boj, a Rusi so spoznali našo hrabrost ter so se umaknili. Mi smo drli štiri ure za njimi, dokler jih nismo dohiteli. Vnel se je še nov boj in vipavska artiljerija je žela sovražnike s svojimi težkimi havbicami kakor bilke na polju. 3., 26. in 27. polk je bil v eni črti, 4. polk pa v rezervi. Boj je trajal do trde noči. Na večer smo se umaknili radi sovražnikove

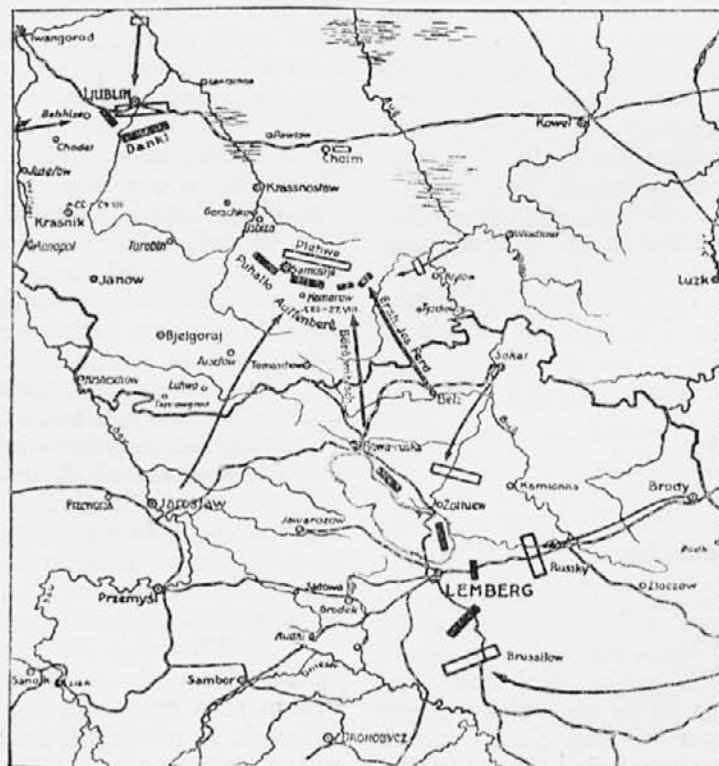
premoči. Rusi so poslali proti našemu tretjemu koru tri svoje kore in 36 topov. 26. avgusta je bil cel naš tretji kor v ognju. Ko je prišlo naposled do »šturma«, so Rusi vrgli proč tornistre in puške ter so nas prosili s povzdignjenimi rokami, da jim naj pustimo življenje. Mnogo smo jih ujeli.

Eden naših in ruski stotnik sta se borila za puško. A prileti drugi in udari stotnika s kopitom po glavi, da se je zgrudil nezavesten. Takih prizorov je bilo polno.

Jaz in moj tovariš Šubelj sva se naposled izgubila, loveč Ruse. Hotela sva prenočiti v nekem skednju, ki je pa začel goreti. Greva dalje, oba že ranjena, jaz v nogo, tovariš v roko. Naposled sva prenočila v nekem hlevu.

Zjutraj sva dohitela naš polk in se odpeljala z ranjenimi v Lvov.

Odtam sva odrinila 1. septembra čez Krakov in Dunaj v Ljubljano. In zdaj sva doma pod Kriško goro. Ko ozdraviva, pa zopet nazaj, poplačat Rusom najine rane!

Razvrstitev avstro-ogrskih in ruskih armad dne 30. avgusta.

■ = Avstrijci; □ = Rusi.

Uredil Ivan Podlesnik. Založila Katoliška bukvarna. Odgovorni urednik Ludovik Tomažič.

*Tretji sešitek „SVETOVNE VOJSKE“, ki izide dne 1. decembra, bo prinesel popis razmer med Nemčijo in Rusijo od sara-
jevskega umora do prvih bojev, ki so se vršili ob ruski meji
in v Ruski Poljski. Zanimive brzojavke, ki sta jih izmenjala
medseboj nemški cesar in ruski car, so povzete po uradnih
virih. Istotako nagovora nemškega cesarja in ruskega carja
državnemu zboru in dumi. Zanimiv bo tudi popis nemške
mobilizacije. Poleg tega bodo opisani začetni boji med nem-
škimi in ruskimi četami. Sešitek bo krasilo mnogo lepih slik.*

*Naročajte nove krasne razglednice „Vojska v podobah“ v
skupini 16 izvodov za 90 vin., po pošti 1 krono. Posamezne
razglednice stanejo 10 vin. Dobivajo se skupine pri upravi
„Bogoljuba“ v Ljubljani, posamezni izvodi po vseh trgovinah.*
